

Poštnina plačana a gotovini.

**ŠOLI / UČITELJSTVU
IN STARŠEM! / MLA-
DINI LJUBEZEN / DO-
MOVINI ZVESTOBO!**

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIJA
GLASILO SLOMŠKOVE
DRUŽBE V LJUBLJANI

1929

LETO XXX

ŠTEV. 5-6

„Slovenski Učitelj“
izhaja sredi vsakega
meseca - Uredništvo
(Fortunat Lužar) je v
Ljubljani, Glinška ul.
vrtna kolonija - Upravi-
ništvo je v Ljubljani,
Jenkova ulica številka 6
Naročnina znaša pet-
deset dinarjev - Član-
ke in dopise sprejema
uredništvo, reklama-
cije in naročnino pa
upravnništvo - Izdaja-
telj in odgovorni ured-
nik: Fortunat Lužar
Za Jugoslovansko
tiskarno v Ljubljani:
Karel Čeč, Ljubljana

Vsebina v števil. 5.—6.: Šola materielne kulture. Dr. Pavel Brežnik. — Nekoliko odgovora prijateljem tujščine. Humar Franjo. — Društvo »Ljudska samopomoč« v računstvu. Albert Silvin. — Drobtine iz dunajskih hospitacij. Iv. Štrukelj. — Onstran Karavank. Vojteh Čuš. — Ljudsko-visokošolski tečaj za kmetska dekleta v Paderbornu. Ana Lebarjeva. — Iz nadzorniških doživljajev. Iv. Hribski. — Spomenica. — Književnost. — Zapiski.

Glasbena priloga: Št. 3. Na Vidov dan. Anton Jobst. — Št. 4. Pomladni cvet. Martin Železnik. — Št. 5. Res krasen gozd si ti pomladni. M. Železnik.

Letno poročilo Škofijskega društva za varstvo sirot v Ljubljani za leto 1928.

Škofijsko društvo za varstvo sirot je bilo ustanovljeno l. 1918.

Namen društva je vsestranska skrb za osirotele, zapuščene in revne otroke. Sprejema jih po možnosti v lastne zavode, jih oddaja v vzgojo krščanskim družinam, v uk, k rokodelstvu, jih nadzoruje ter jim oskrbuje pravno varstvo.

Potrebna denarna sredstva si društvo pridobiva z doneski svojih članov, z nabiranjem darov, z volili, zbirkami, podporami itd. Društveni člani so: a) ustanovni (100 Din), b) redni (letno 5—100 Din), c) podporni. V letu 1928. je štelo društvo 131 ustanovnih, 169 rednih, 165 podpornih članov in 32 dobrotnikov društvenega zavetišča sv. Jožefa v Št. Vidu.

Zavetišče je pričelo poslovati 1. oktobra 1918. Zavod je v vseh ozirih moderno urejen. Pod skrbnim in večjim vodstvom čč. šolskih sester je tudi v letu 1928. deloval v splošno zadovoljnost. Dne 31. decembra 1928. je štelo 60 gojencev. Med temi: a) popolnih sirot brez staršev 5, b) delnih sirot brez očeta 21, c) delnih sirot brez matere 4, d) nezakonskih sirot 25, e) ubogih nesirov 5. Po starosti: 4 letna 2, 5 leten 1, 6 letnih 6, 7 letnih 8, 8 letnih 9, 9 letnih 15, 10 letnih 10, 11 letnih 7, 12 leten 1, 13 leten 1. — Po rojstvu: iz bivše Kranjske 51, iz bivše Stajerske 4, iz Hrvatske 2, iz Goriške 3. — Vzdrževalci otrok: Škofijsko društvo za varstvo sirot brezplačno 11, proti delnemu povračilu oskbnih stroškov 49. — 54 šoloobveznih gojencev obiskuje javno šest-razredno osnovno, 2 pa meščansko šolo v Št. Vidu nad Ljubljano.

Tekom desetletnega obstoja je bilo v zavetišču 248 otrok. Izmed teh je zapustilo zavod 197 dečkov in sicer: 46 se jih je oddalo v nadaljno oskrbo poštenim družinam, 128 roditeljem, oziroma svojcem, 19 so jih sprejeli razni dobrodelni zavodi, umrli so 4.

V smislu sklepa občnega zbora se izreka vsem društvenikom in dobrotnikom v imenu društva kakor tudi v imenu oskrbovanih sirot najiskrenejša zahvala in tisočeri: »Bog plačaj!«

Zlasti naj bodo deležni bogatega nebeškega plačila vsi umrli dobrotniki, ki so se spomnili našega zavetišča z volili v svoji poslednji volji. V zavetišču se za nje opravi vsako leto sv. maša. Pravitako tudi za žive društvnike in dobrotnike. Sirotni gojenci zavoda pa se obojih spominjajo vsak dan v svojih skupnih molitvah.

Društvo se nahaja v težkem položaju. Teže ga dolgovi. Zato se obračamo do vseh naših dosedanjih članov in dobrotnikov s prošnjo, da ostanejo zvesti podpiratelji naših sirot tudi v bodoče ter jim pridobivajo še novih prijateljev.

SLOVENSKI UČITELJ

PEDAGOŠKA REVIIJA IN GLASILO SLOMŠKOVE DRUŽBE

LETNIK XXX

Ljubljana, 1. junija 1929

ŠTEV. 5., 6.

Iz šolskega dela

Šola materielne kulture.

Inž. Henryk Grouner, prevel dr. Pavel Brežnik.

(Konec.)

Pri novi produkciji ne gre namreč toliko za to, ali vzdrži predmet te produkcije v vsakem oziru poklicano ali nepoklicano kritiko. Gre veliko bolj za to, ali

1. je takoj že iz začetka potreben kapital za ustanovitev in obrat na razpolago,

2. ali se bo izdelovalo na pravilni način,

3. kako se bo organiziral in vodil tehnični del podjetja,

4. kako se bo organiziral in vodil komercialni del podjetja,

5. kdo bo vzel v roke 3. in 4.,

6. s kakšnim poznanjem ljudi, sveta in trgovine, nadalje s kakšnim poznanjem raznih imponderabilij bo napravljeno 3. in 4., kajti v nebroj slučajih se je že konstatiralo, da se dosežejo boljši rezultati, ako se pri vestnem upoštevanju točk 1. do 6. kaka manj genialna ideja dobro izvršuje, kaka zelo genialna slabo. Najgenialnejše ideje in nameni so pokopani ako se natanko ne upoštevajo točke 1. do 6.

Zatorej bo naloga novodobne šole časa po vojni, prave življenjske šole, ki bo šola materielne kulture, da na podlagi skrbno zbranih in izdelanih primerov vse to, kar treba uvaževati pri začetku novih produkcij, dečku že v tako nežni starosti vcepi, ne da bi si postal tega svest, da bodo ti dečki, ko so enkrat dorasli v zrele može in imajo samostojne življenjske pozicije, imeli v teh stvareh veliko večjo samostojnost v presojanju kakor može, ki niso absolvirali šole »materielne kulture«.

Okvir časniškega članka je pretesen za širno razpravo, katero misli pisec podati v celi knjigi. Taka razprava bi bila pa ravno potrebna v tem časniškem članku, da razloži, da je šola te vrste ne samo mogoča, temveč tudi silno potrebna v kraljestvu SHS.

Pisec se torej omejuje na to, da poda rezultate svojega dela v sledečih točkah:

a) Dežela, ki še nima zadostne in pomembne industrije, more le v tem slučaju voditi uspešno industrijo pospeševalno politiko, če se briga odgovorna korporacija ali institucija za to, da se izobrazijo dobri domači strokovnjaki, ki bi našli v slučaju namišljenih novih produkcijskih ustanovitev pri kapitalu laikov potrebno razumevanje za te nove ustanovitve.

b) Širno občinstvo, torej laiki, morejo le potem dobiti malo razumevanja za tehnične zadeve, če je kolikor mogoče veliko število laikov imelo že v nežni mladosti priliko, se na praktični, torej rokodelski način baviti s tehničnimi stvarmi in pod vodstvom izurjenih delavcev inženirjev delati v različnih produkcijah.

c) Občinstvo laikov še neindustrijske dežele je v stanu podpirati nastajajočo domačo industrijo, ako se je nježa velik del že v zgodnji mladosti v »šoli materielne kulture« bavil z najvažnejšimi principi izdelovanja in prodaje materielnih stvari, kupčijskih predmetov.

Občinstvo laikov more samo podpirati domačo industrijo na ta način, da vsled razumevanja življenjskih pogojev obrti in industrij sploh vsake industrije na polju materielne kulture omogoči z radovoljnim prepuščanjem potrebnih ustanovitvenih glavnic, začetek velikega števila novih produkcij.

Že dalje časa v deželi obstoječa in po inozemskem velekapitalu ogrožena podjetja lahko občinstvo laikov na ta način brani pred nevarnostjo neprosperiranja, da že vnaprej skrbi za kolikor mogoče veliko prodajo domačih izdelkov. Občinstvo laikov je prav lahko v stanu to storiti s tem, da se zanima za številke prodaje kakor tudi za vsa sredstva in okoliščine, ki bi mogle ovirati padanje prodaje. Taka sredstva so med drugim:

a) Sporazum z inozemskimi producenti. Stremljenja, katerih namen je sklep krajevno in časovno omejenih kartelov.

b) Izpopolnjevanje prodajne organizacije v deželi sami z bolj pogostim obiskovanjem kupcev, z uspešno reklamo, s tako ozko zvezo prodaje ogroženega predmeta s prodajo kakega drugega domačega predmeta, da mora opustiti nezvesti kupec dobavo inozemskega predmeta. To zvezo napraviti ne bo težko, če se tesno združijo vse domače produkcije med seboj, kakor tudi vsi finančni in kreditni instituti v močno zvezo, ki uporablja z železno konsekvenco vsa dovoljena in na videz tudi nedovoljena sredstva za brambo domače produkcije.

Če se pomisli, da je nemogoče se izogniti tu omenjenim bojem, moramo uvideti, kako silno je potrebno, da širše občinstvo, torej krogi odjemalcev, do dna razumejo sredstva in pota industrijo podpirajoče politike in obrambna sredstva za domačo industrijo na polju materielne kulture.

IV.

Če se je pa v »šoli materielne kulture« položil temelj za vzgojo zadostnega števila energičnih, elastičnih, agilnih mož — toda nobenih birokratov ali okornih teoretikov — potem bo mogoče mirno gledati v bodočnost, kajti vsa dežela, vse organizacije, a najbolj one, ki so najbližje produkciji vsled soudeležbe pri kapitalih, se bodo dvignile kot en mož, če bo treba braniti domačo produkcijo pred kako zunanjo nevarnostjo.

Znanje je moč.

Znanje, predvsem pa tako, ki je v danem trenutku najpotrebnejše, se mora na vsak način dati širokim masam.

Ako bi kdo hotel pisati zgodovino razvoja nemške industrije samo v ta namen, da bi imel vzorec za namišljeni razvoj industrije v kraljevini SHS, bi bilo to težavno in čisto zastoj. Razvoj obrtne pridnosti je namreč odvisen od cele vrste vzrokov, faktorjev in okolnosti. Okolnost, da se nahajata premog in železo v neposredni bližini in zadostnih množinah, ni tako važna, kakor elementarne zahteve za procvit obrtne pridnosti, da so ljudje v stanu nekaj izdelovati. Človek, ki je v stanu nekaj narediti, izdelovati, bo tako rekoč iz nič nekaj pričaral, vseeno, če se premožgovniki nahajajo v bližini železnih rudnikov ali ne. Take ljudi bi morali v prvi vrsti vzgojiti, ustvariti.

Vprašanje, ali naj se dveletna »šola ročnega izdelovanja« ustanovi, je čisto jugoslovansko vprašanje v jugoslovanski deželi.

Odločiti morejo to vprašanje le Jugoslovani sami, če premislijo svoje individualne potrebe in se ne brigajo dosti za to, če že imajo druge države šole te vrste ali ne.

Preden se bo tip te šole na podlagi preiskovanja odločilnih faktorjev izkristaliziral in dosegel relativno popolnost, katero so dosegli starejši tipi državnih in drugih javnih šol, bo prešlo precej časa, kakor da bi današnja generacija že imela kako korist od nove šole.

Novi šolski tip bo moral biti v začetku privatna šola z jako omejenim številom učencev, kajti ustanovitev in oprema te šole bo stala mnogo več, kakor kake druge navadne šole.

Treba si je namreč predstavljati, da bo ta šola sestava 12—25 mehaničnih delavnic in bo morala imeti na razpolago veliko zalogo novih materialij in odpadkov (bouch) za izdelovanje. Kljub temu, da se bo v teh delavnicah neprestano delalo, to se pravi poučevalo, se ne bo nič od proizvodov tega dela v večjem obsegu, torej na trgovski način prodajalo.

Pisec meni, da bo zadostovalo pol milijona kron za ustanovitev prve šole te vrste, ki naj bi bila vzorec za nadaljnje šole.

V tempu, v katerem se bo razvijala tehnična obrt in industrija, se bo tudi razvijala in izpopolnjevala »šola materielne kulture«, a ona se bo pozneje tako rekoč sama razvijala, kajti prejšnji gojenci te šole bodo, če so enkrat dosegli samostojna mesta v domači produkciji, najbolje sami znali soditi, kaj šoli še manjka, da zamore popolnoma odgovarjati njej namišljenim zahtevam.

Danes gre za to, da se vsi oni, ki čutijo potrebo po šoli te vrste, združijo v društvu, katerega edini namen bi bil, konsekventno stremiti za tem, da se ta šola, naj se že imenuje šola ročne izobrazbe, ali šola materielne kulture, ali praktična šola tehnične enciklopedije, tako hitro, kakor je le mogoče, ustanovi v Jugoslaviji. To društvo z imenom »Društvo prijateljev šole materielne kulture«, bo imelo takoj v začetku dovolj dela, ker pisec nikakor ne dvomi, da se bodo našli ljudje, ki bodo trdili, da te šole ni treba zaradi tega, ker naj bo človek v stanu kakšno stvar popolnoma izdelovati, ker temelji današnja industrija na principu najširše razdelitve dela.

Tem ljudem bomo odgovorili, da se mora to v gotovem smislu, namreč s stališča tehnične vzgoje posameznika smatrati za minus današnje industrije, kajti imamo dosti sužnjeve, specialistov, a manjka nam naravnost strašno celih, neodvisnih, podjetnih ljudi. Vsakdanje življenje nudi mladeniču redko priliko, da se izobrazi do popolnega moža. Priložnost za to mu mora dati nov šolski tip. Ravno to nam kaže silno potrebo novega šolskega tipa. Kar se tiče jugoslovanskih razmer, moram omeniti, da se na noben način ne more zahtevati od enostransko v inozemskih šolah in tovarnah izobraženih delavcev in tehnikov, da bodo dvignili domačo industrijo, da jo bodo z ustanavljanjem delavnic in tovarn poživili. Novo podjetje bo ustanovil samo oni, ki ima veliko zaupanje v lastne moči.

Ali pa vzgajajo to samozavest šole in vsakdanje življenje v kraljevini SHS?

Ne smemo samo na to misliti, kako bomo dvignili našo produkcijo kupčijskih predmetov, temveč tudi na to, da vzgojimo ljudstvo k višjim povprečnim materielnim potrebam.

Šele če bo n. pr. vsak Jugoslovan navajen, kakor vsak najrevnejši Japonec, se vsak dan v vroči vodi kopati, šele če bo imel vsak Jugoslovan one materielne potrebe, kakor povprečni Američan, se bo dalo o tem govoriti, da so predpogoji za racionalno industrijo pospešujočo politiko pri nas dani.

Podlaga produktivnosti je namreč prodaja. Podlaga prodaje je pa velik konsum, torej z drugimi besedami, da se navadijo široke mase na predmete, ki tvorijo v svoji skupnosti pojem »materielne kulture«.

Ako bi hoteli na podlagi žalibog ne napravljenih statističnih podatkov vpliv našega sedanjega šolstva na gospodarski razvoj dežele meriti, oziroma sploh šele konstatirati, bi brez dvoma spoznali, da je imela tako nezadosten vpliv, ker se je v sedanjem šolstvu vse premalo gledalo na to, da se učenci vzgajajo k zmožnosti užitka (uporabe) in izdelovanja stvari, ki tvorijo v svoji celokupnosti pojem materielne kulture.

Naše šole so vzgajale dosedaj samo konsumente gotove vrste blaga, oziroma kupčijskih predmetov na polju materielne kulture.

Vzgajale pa niso niti malih, niti srednjih in še manj pa velikih producentov, kaj šele organizatorjev novih panog produkcije na polju materielne kulture.

V tem smislu se mora torej naše šolstvo popolnoma preosnovati in »šola materielne kulture« ima namen, napraviti začetek v tej stvari.

Njena naloga je, učiti, kako se izdelujejo vse stvari, ki skupno tvorijo pojem materielne kulture.

Učenec ne sme samo vedeti, kako se približno izdelujejo ti predmeti, kako se ustvarjajo, sestavljajo in prodajajo, ampak naj jih zna tudi sam ustvarjati, delati, sestavljati, prodajati. Poudarek leži na besedi »zna«.

Naj bo v stanu to faktično znati, fizično znati.

Učenec naj se pa s primernimi pripravami že v šoli navadi na užitek raznih stvari, ki skupno tvorijo pojem materielne kulture.

Samo potem, če se je navadil že skozi več rodov na užitek kakor tudi obenem na izdelovanje predmetov, ki tvorijo materielno kulturo, zamore slednja in z njo tudi domača produkcija se dvigniti sama iz sebe na višjo stopnjo razvoja. To je pa le v tem slučaju možno, če primerno nečujemo oni kapital, ki prinaša največjo korist, namreč ljudi z novimi idejami, ljudi, ki ustvarjajo nove vrednote, če podpiramo ljudi, ki so v stanu zapustiti izvožene tire, da producirajo vrednote in stvari, ki se pri nas sploh ne producirajo ali nezadostno producirajo.

Upam, da je jasno, da se mora za mladino vseh dežel, ki so vsled vojske gospodarsko padle, tako hitro, kakor le mogoče, ustvariti tip »šole materielne kulture«.

Če se to zgodi, bo naše življenje v teku 10 let popolnoma drugače izgledalo. Veliki nacionalni boji, katerih vzrok je bil ta, da so vsi avstro-ogrski narodi vsled pomanjkanja pravih šolskih tipov poznali za vse svoje srednješolske abituriente samo eno preskrbo, namreč preskrbo v koruptni državni službi in zahtevali državne urade za svojo mladino z vso silo, z vsemi sredstvi politike in protekcije — taki narodnostni boji se bodo nehali in v bodočnosti bo drugače, če bodo absolventi »šole materielne kulture« našli najvišjo zadovoljnost v produktivnem, vzpodbudljivem, duh in telo enakomerno zadovoljujočem fizičnem delu.

Ker bo »šola materielne kulture« učila dečke od 12. do 15. leta izdelovanja različnih stvari, bo razvijala pri učencih zmožnosti dela roke, opazovanja sodbe, preračunanja, urejevanja in uprave.

Če bi kdo rekel, da se 12- do 15letni dečki nikakor ne morejo priučiti pojmom, ki pridejo pri tem v poštev, bi mirno odgovoril, da se morajo otroci na vsak način in za vsako ceno sukcesivno in sistematično pripravljati na stvari, ki jih gotovo čakajo v življenju.

Cel pouk, to je spoznavanje novih stvari, temelji na prehodu od znanih stvari na neznanе z uporabo razuma, to je daru kombinacije. Če pa kdo nima na gotovem polju zadostno bogate množine pojmov, slik, torej stvari, niti dovolj dobrega kombinacijskega daru (t. j. nadarjenosti), temu tudi pouk ne bo mogel pomagati.

Enakomerni razvoj obeh pogojev, od katerih zavisi dober pouk, je namreč najvažnejše pri celem pouku.

Pri tem prav za prav ni nič hudega, če otrok tega ali onega ne razume popolnoma, kajti glavna stvar je, da je od dotične stvari vsaj nekaj videl in slišal, tako da, če naleti v bodočem življenju na enak slučaj, mu stoji na razpolago cela vrsta pomožnih vtisov, spominov iz otroških let.

Vsakdo pa ve, kako globoko, kako trdno so vklesani taki vtisi spominu vsakega človeka, četudi si jih dotični ni svest.

Človek dela navadno to, kar vidi pri drugih, torej kar delajo drugi. Ako pa se ne pojavi v delu odraslih nobena rapidna in radikalna sprememba, kako moremo upati, da otroci, nezreli dečki, ki še nimajo nobenih zmožnosti za kritiko, nobene sposobnosti za presojevanje, začnejo sami kaj drugega delati kakor sedanji odrasli.

Zadeva sedaj odraslih bi pa morala biti pripoznanje, da stvar ne more iti tako naprej, in morali bi o tem premišljevali, kaj bi bilo treba nemudoma podvzeti in storiti, da bo vsaj prihodnji rod nekaj drugega delal kakor sedanji.

Zadeva sedaj odraslih, ki ne morejo več na stare dni menjati svojih mest, ki so jih pogosto dobili po demoralizujoči protekciji, bi morala biti, vsaj prihodnji generaciji preskrbeti šole, ki vzgajajo cele ljudi.

Nekoliko odgovora prijateljem tujščine.

Humar Franjo:

V zadnjem času so si stopili v lasje pristaši in nasprotniki velike tiskane abecede kot izhodišče čitalnega pouka v podeželski šoli. Ker poučujem v I. razredu, se čutim nekako dolžnega, da z ozirom na zadnji odstavek Vrančevega odgovora tov. E. K. v 8. števil. »Popotnika«, izrazim svoje mnenje. Pribijem že v začetku, da soglašam s tov. E. K. Ako pogledamo njena dela in članke, vidimo, da povsod in v prvi vrsti upošteva domače okoliščine in krajevne zahteve. To so za njo dejstva, preko katerih ne smemo iti, to je osnova, na katero zida! Torej, ako hočemo pri nas kaj ustvariti, so v prvi vrsti merodajne domače prilike in krajevne zahteve. To mora biti izhodišče za delo! Jasno, da ne bomo kulturnih in tehničnih pridobitev inozemstva ignorirali, pač pa bomo prevzeli od njih to, kar je v naših razmerah izvedljivo! Na žalost moramo ugotoviti, da je pri nas baš nasprotno! Mi negiramo vse, kar je domačega, dočim smatramo članek še tako neznatnega nemškega učitelja kot nekak evangelij. Karakteristična za naše razmere je dr. Ozvaldova razprava »Nova šola« v lanskem »Popotniku«, vsled katere je mursko-soboško učiteljsko društvo sprejelo famozni sklep, da naj uredništvo »Popotnika« odklanja take razprave (O sancta simplicitas!). Vsak treznomisleč učitelj je Ozvaldovo razpravo z veseljem pozdravil. A naloga nas vseh in v prvi vrsti »Popotnika« bi bila, da razmišljamo o dr. Ozvaldovih pedagoških tezah in vprašanjih in si izluščimo delovni program za reformo šole, torej delovni program, ki smo si ga sami ustvarili na podlagi naših teženj, razmer in dejstev. To naj nam bo osnovni temelj, na katerem naj bazira reforma našega pouka. Za ugotovitev tega osnovnega temelja nam morajo biti merodajne naše domače razmere, ne pa nemške ali avstrijske. Razumljivo, da se ne smemo obdati s kitajskim zidom, pač pa moremo prevzeti iz inozemstva to, kar je našim razmeram prikladno in pri nas izvedljivo! Inozemski pedagogi ne bodo našega šolstva reformirali, kakor tudi mi ne inozemskega! Kajti vsak narod ima svojo duševnost, svoje težnje in svoje življenske zahteve. A sinovi dotičnega naroda to najbolje shvačajo in razumejo, torej so oni v prvi vrsti poklicani, da sestavijo podlago za nadaljnje reformatorsko delo. Da se je dr. Ozvald oglasil s svojo razpravo, ni bil to kulturni in pedagoški pesimizem, ali celo konservatizem, temveč

nam je le-ta pokazala pot, katero moramo hoditi, če hočemo priti do pozitivnih rezultatov. Seveda pri nas se vse že a priori ovrže, kar domačin napiše, a ni podprto s citati inozemskih pedagogov, dočim gotovi ljudje z neko servilno naslado čitajo in se navdušujejo za članke še tako neznatnih tujerodnih mož. Smatram tudi jaz za potrebno, da navajam citat iz uvodnika »Fraze kot argumenti« (»Narodni dnevnik«, 16. dec. 1927), ki pravi: »Vse danes tako zveneče besede treba prekontrolirati, če je v njih vsebina in sicer taka, ki omogoča delo in akcijo.« (Uverjen sem, da kljub vsemu je g. dr. Ozvald pripravljen nam pomagati z nasveti in dejanji pri reformi našega šolstva.)

Hamburg — Lübeck — Lipsko — Dunaj — pedagoška Meka! Nastane vprašanje, ali je šolstvo v omenjenih v e l e m e s t i h merodajno za reformiranje našega podeželskega šolstva?! Po mojem skromnem mnenju — ne! Šolstvo v omenjenih mestih nam ne more služiti v zgled, ker je le-to vzniklo iz teženj, ki ima z našimi le malo ali pa nobene zveze. To so posebni tipi šol, prikrojeni za tamkajšnje razmere — torej nekaj individualnega, ki se ne da generalizirati. Razmišljanje o sredstvih, razmerah, razumevanju, učnih pripomočkih, mladinski literaturi pri omenjenih šolah in pri nas — prepuščam vsakemu posamezniku! Da bi se pa spuščali v slične eksperimente, kakor Dunaj etc., mislim, da bi bilo, z ozirom na našo nepripravljenost, našemu šolstvu v kvar in bi v njem nastal kaos, kar jasno dokazuje klaverni rezultat šolske reformacije v ostali Avstriji. Naj pripomnim samo to, da mi je neki tovariš, ki je bil z zadnjo ekskurzijo na Dunaju, pravil, da je dunajska občina potrošila v enem letu za potrebsčine šolskih otrok in učnih pripomočkov 60 milijonov Din! Komentar k temu menda ni potreben! Spominjam se samo, kako sem moral dokazovati in se prepirati, da so za našo šolo nabavili protiprašno olje. O tem bi vedel marsikdo in marsikaj povedati. In vendar moramo z duhom časa naprej, sicer bo opravičen očitek, da smo zaostanci. Da je reforma potrebna, o tem smo si vsi na jasnem, gre samo za to, kako začeti. Menda smo si tudi na jasnem, da nam ne sme biti geslo Dunaj—Hamburg itd. Imeti moramo fundament, na katerega bomo zidali — to je naša šola, katero že imamo! Skušajmo dognati njene solnčne in senčne strani in razmišljajmo o tem, kako bomo senčne odpravili. Takojšen prehod iz stare šole v novo, kakor si jo nekateri tovariši zamišljajo, je danes pri nas, v obstoječih razmerah, neizvedljiv; prehod naj se vrši stopnjema, ako hočemo dospeti do pozitivnega smotra. Reforma našega šolstva je v teh zahteval: »Prilagoditi pouk današnjim kulturnim zahtevam, praktičnemu življenju in otrokovemu duševnemu obzorju!« Ne za šolo — temveč za življenje! Kako staro je že to načelo! Glavna ovira stare šole, da se ni razmahnila, kakor bi bilo želeti, je tičala v sistemu in nekem šolskem birokratizmu, ki je diktiral vse delo. In vendar je tudi v stari šoli učitelj, ki je bil učitelj v pravem pomenu besede, dosegal lepe uspehe. Učitelj, ki razmišlja, preden stopi v razred, katero snov in kako jo bo podajal, da ga bodo učenci umeli, ki se zaveda, da imajo otroci o večini snovi že pod-

zavedne pojme in skuša te logično urediti in jih utrditi, bo imel uspehe, naj bo potem to stara ali nova šola.

Kako moremo ob danih razmerah na delovni način obravnava ti posamezne predmete, bom napisal poseben članek pozneje enkrat. Preidem k elementarnemu razredu! Naloga učitelja v elementarnem razredu je, da mora otroke naučiti branja in pisanja. Vsa pota peljejo v Rim, ena so lažja in krajša, druga dolga in težavnejša! Da je metoda, ki smo se jo učili na učiteljišču in se danes splošno uporablja, okostenela — soglašam. Nikakor pa ne morem soglašati s tov. V. in B., da je baš metoda iz Nemčije edino pravilna. Ponovno poudarjam, da ni vse za nas dobro, kar je za Nemce. Ko so si oni ustvarjali metodo, so se opirali na domače prilike, jezik in razmere. Napravimo mi takisto in uspeli bomo. E. V. pravi, da je z ozirom na telesno in duševno stanje šestletnika, ki je dovteten le za enostavne oblike, mala abeceda kot izhodišče čit. pouka — nemogoča. Imam že sedmo leto elementarni razred, a vendar ne morem soglašati s to trditvijo. Ravno nasprotno, z metodo, ki jo uporabljam, namreč fonomimično, ne dela to otrokom nikakih težkoč. Ravno tako moram ugovarjati trditvi, da iz velikih črk lažje izvajamo fonomimične gibe, ki nam olajšujejo asocijacio. Ko bi tov. V. preštudiral svoječasno razpravo o fonomimiki v »Popotniku« izpod peresa tov. Kontlerja, bi menda ta trditev izostala! Torej, ne bodimo enostranski! Naposled: »Slabe kulturne razmere v Stoprcah se vendar ne dajo aplicirati na vso Slovenijo!« Koliko Stoprc je v Sloveniji? Gotovo več kot Studencev pri Mariboru! Baš to bi morali upoštevati, to nam mora biti temelj, na čigar podlagi moramo razpletati naše delovanje, to so dejstva, ki jih moramo upoštevati! Ne pa Dunaj, Hamburg, Lübeck itd. Očitek, da tov. K. zahteva, naj se psihološko izkustvo podredi početnici — ni točen, vsaj jaz ga nisem tako razumel! Jaz vsaj smatram početnico, kakor ostale čitanke kot učni pripomoček, kjer pridobljeno snov utrjujem, nikakor pa ne kot izhodišče pouka. Učitelj, ki vrši pouk samo na podlagi čitank, ni učitelj, temveč rokodelec. Argumente, ki jih navaja tov. K., so upoštevanja vredni, ker se opirajo na naše domače razmere, katere moramo brezpogojno upoštevati, ako si hočemo izobličiti način pouka, ki bo ustrezal našim domačim zahtevam.

Fonomimika sloni na pravljičah, vzetih iz otroškega življenja. Iz pravljičice povzamemo gesto, glas in ilustracijo, a iz te razvijamo malo tiskano in iz nje malo pisano, pozneje pa veliko črko. Torej vidimo, da je metoda prikladna otrokovemu duševnemu obzorju in razvoj logičen od glasu do črke. Ilustracije lahko izrezujemo iz papirja ali pa se poslužujemo modeliranja.

Na 1. samoizobraz. tečaju v Ljubljani so se sestali poborniki nove šole. Bil sem slučajno zraven in referiral o čitalnem pouku potom fonomimike v elementarnem razredu. Na vprašanje, po katerem nemškem pedagogu sem to povzel, sem odgovoril, da po nobenem, nakar sem dobil »pod nos«, da to ni delovna šola! Pika! O fonomimiki sami in načinu

pouka po tej, s potrebnimi skicami, kjer bo natančno razvidna pot postopanja, bom priobčil v eni prihodnjih števil. Društvom učiteljskim, ki bi se za fonomimiko zanimala, sem radevolje na razpolago, da jih z imenovano metodo seznanim s postopkom pri razvoju vseh 25 črk.

Kritika je lahka, toda dolžnost vsakega, kdor kritikuje, je, da mora pokazati pot, in sicer možno pot, ki naj nas privede k izboljšanju. Skušal bom to v kratkih potezah očrtati:

1. Predpogoj je, izboljšanje materialnega stanja učiteljstva, kajti le oseba, ki je rešena materialnih skrbi, lahko posveča vse svoje sile šolskemu delu.

2. Ustvaritev modernega šolskega zakona.

3. Ločitev prosvetne uprave od politične.

4. Pridobiti člane krajevnih šolskih odborov za naklonjenost do šole.

5. Obnovitev uradnih konferenc.

Delokrog uradnih konferenc ali okrajnih učiteljskih društev, krožkov naj bi bil sledeči:

1. Sestava podrobnega delovno-koncentracijskega učnega načrta, katerega smatram za predpogoj vsemu nadaljnjemu delu na podlagi krajevnih in življenjskih razmer za dotični okraj. Učne načrte generalizirati je nesmisel, ker imajo razni okrajni kraji povsem različne življenjske zahteve, a načrti morajo vendar krajevne zahteve upoštevati, ako hočemo pouk prilagoditi praktičnemu življenju.

2. Vsak upravitelj naj predloži do gotovega termina objektivni referat, v katerem naj navede, kaj je procvit šole pospeševalo, oziroma oviralo. Na podlagi teh referatov naj uradna konferenca s stvarnimi predlogi na kompetentnih mestih skuša ovire odstraniti.

V vsakem srezu naj bo stalen odbor, čigar naloga bodi pripraviti material pod točko 1. in 2. za uradne konference.

Končujem s ponovnim poudarkom. Ako hočemo reformirati naše šolstvo, moramo brezpogojno upoštevati domače krajevne razmere in naše življenjske zahteve, a vsak prehod se mora vršiti stopnjema, izhajajoč iz današnjih šolskih razmer, kajti le tem potom si bomo sezidali stavbo, s trdnim temeljem trajne veljavnosti. Na podlagi citatov, odlomkov in teoretiziranja o novi šoli, ne bomo prišli do cilja. Predpogoj za vsako nadaljnje delo v smislu reforme je stvarno sestavljen podrobni delovno-koncentracijski učni načrt (kateri kaže učitelju pot in mu daje pobudo za razmišljanje), ki je *conditio sine qua non!*

Društvo „Ljudska samopomoč“ v računstvu.

Neposreden primer iz prakse.

Albert Silvin.

Z ozirom na oblikovno stran obravnavam ves računski pouk na višji učni stopnji v okviru posameznih samostojnih delovnih enot ali računskih skupin, seve upošteva koncentracijske ozire — kompleksnega

pouka. Iz vsakdanjih zgoščenih pojavov, doživetij, problemov..., ki jih donajajo v šolo činitelji kot: interes otroka in impulzivnost učitelja, aktualnost in koncentracija snovi, občne kulturne in praktične potrebe..., izluščimo tista vprašanja, ki so v smislu gornjih načel otroški duši kolikor mogoče — najbližja... Ni naš namen naučiti otroka računstva, marveč predvsem — računati, to se pravi: misliti, sklepati, soditi..., ali z drugimi besedami: računskim potom spoznavati v številčnem (količinskem) in prostorninskem smislu neposredno življenje človeka, sveta... V metodičnem oziru pa podpiramo vsestransko samodelavnost ali aktivnost otroka, čemur pravimo: deloven računski pouk, ki ma svoj — samoizobraževalen značaj in s tem svojo posebno vzgojno vrednost. In pravi delovni pouk ni prav za prav nič drugega kot — samoizobraževalen pouk v šoli.

S kratkimi besedami bom skušal podati razpravo delovne enote »Ljudska samopomoč« iz svoje nedavne prakse kot — primero delovnega računskega pouka na višji stopnji. Toda naš primer naj ostane le — primer in nič drugega.

*

Ne vem, če je kdo upravičen, da si izbere navedeno računsko delovno skupino v — poljubnem času, da jo nato diktira svojim učencem (ne otrokom!) v izpopolnitev računskih ur, ki jih določa morda skrbno spisan urnik na šolski steni, pač pa morajo biti izhodišča navedene snovi ali neposredni doživljaji otrok ali pa skupen dogovor v smislu tedenskega načrta, ki ga sestavlja s pomočjo učitelja — sam razred.

Pogoji in sredstva, ki dopuščajo in obenem omogočajo obravnavo gori označene delovne enote, so sledeča:

a) Neposredni doživljaji in prigode.

Pri društvu zavarovani starši, sorodniki, izplačilo podpore (komu, kdaj, koliko), krajevni društveni poverjenik, časopisna poročila in zahvale, reklamne notice v listih i. dr....

b) Informativna in propagandna literatura.

Pravila podpornega društva, poslovni red, društvena obvestila, izpolnjene in neizpolnjene pristopne izjave, sprejemni listi i. dr....

Pri društvu, oziroma domačem poverjeniku je poskrbeti za primerno število društvenih tiskovin in formularjev in teh najmanj za vsako posamezno klop.

Vsi ti pripomočki služijo pač zato, da ne ostanejo besede samo — lepe besede, števila — neprijazne količine, dejstva morda

— odbijajoče stvarnosti... marveč da ima ves računski pouk tudi svoje — široko ozadje, ki prikazuje liki oderska scenerija na plastičen način posamezne elemente uporabnih nalog: računski tekst, razne količine, medsebojna razmerja, rešitve i. dr... Ne samo, da s pravilno uporabo številnih učnih pripomočkov izključujemo morda navidezno prenatrpanost učne snovi, građiva... marveč celo na očigleden in neprisiljen način — pojasnjujemo in osvetljujemo razpravno zadevo, zastavljen problem..., kajti plastičen pouk ni nikoli — verbalističen...

*

Nič manjše vrednosti kot izbor snovi je praktična izvršitev pouka. Ne samo kaj (snov), temveč tudi — kako (metoda) razlagamo in pojasnjujemo... Tozadevna šolska razprava je imela naslednji potek:

1. Uvodna razredna debata.

a) Sedež in namen podpornega društva »Ljudska samopomoč«.

b) Kdo more biti član društva; pogoji za sprejem v društvo?

c) Kdaj in komu se izplača podpora?

č) Karenčna doba in pristojbinska tabela.

d) Načelstvo in odborniki »Ljudske samopomoči«.

Ravnokar opisanih vprašanj ne rešujemo na podlagi čiste — vprašalno-odgovarjajoče metode, temveč jih obravnavajo prostovoljno priglašeni ali pa določeni — razredni poročevalci, ki so se že doma pripravili na svoje poročilo na podlagi informativnih društvenih tiskovin. Na kolikor mogoče samostojen način pojasnjujejo učenci-poročevalci elementarne pojme: posmrtnino, podporo, zavarovalne oddelke, karenčno dobo, vpisnino, pristopnino itd... Razumljivo je, da se tak prost razredni pogovor ne more izvršiti v miru in tišini, ki ni vselej zanesljivo znamenje intenzivnega razrednega dela.

2. Praktični problemi in primeri.

Učenci prinašajo konkretne primere zavarovanja babice, strica, svojih staršev in sicer:

a) za poedini zavarovalni oddelek,

b) za več oddelkov skupno ter pri tem sami določajo višino podpore, posmrtnine, režijskih stroškov, razliko i. dr... Načelno ne sme učitelj nikoli sam postaviti vprašanj, marveč le nekaj tozadevnih — pobud... Različnih prirodnih kombinacij in dobrih varijant je toliko, da glede primerov ne moremo biti v skrbeh nobeno računsko uro, katerih posreden namen je s primeri karakterizirati naše zadržno načelo.

3. Koncentracijski oziri.

K navedenim uporabnim nalogam moremo priklopiti ob najboljšem prehodu še sledečo računsko snov:

a) izračunavanje starosti človeka (rojstni, smrtni datum),

b) pogrebni stroški in »Pogrebno društvo«.

V lep opisni uri izpolnimo pristopno izjavo, poštno položnico..., v spisovni uri sestavimo zahvalo, priporočilo društva, mrtvaški list..., pri čitanju uporabljamo društvene tiskovine namesto natrpanih čitank... in celo v risanju in petju izrazimo svoje vtise, doživetja in svojo domiselnost...

*

Naše šolske računske knjige so vse preveč suhoparne računice, ne pa, kar bi morale biti: **računske čitanke**... Toda zaradi tega še ne morejo biti morda — o vira računskega pouka, marveč celo — pobuda, potreba... Sicer pa more količkaj domiselni učitelj izhajati v splošno dobro tudi — brez naših računic... Če bi le voljo imeli...

Drobtine z dunajskih hospitacij.

Ivan Štrukelj.

I. Kaj me je gnalo na Dunaj?

Življenske izkušnje so me privedle do spoznanja, da ne smemo vsega verjeti, kar nam kdo pripoveduje ali pa piše; najmanj pa tedaj, če to delo opravlja na vsiljiv način. Vsi vsiljivi agentje so mi naravnost zoprni pa naj že razpečavajo materialne ali pa duševne proizvode. Preden me ujamejo na svoje limanice, si ogledam njih produkte od vseh strani. Doslej sem se še vedno prepričal, da za kričečimi reklamami ne tiči navadno najboljše blago. Dobro blago se samo hvali in mi segamo po njem brez tam-tam reklame. Podobna reklama se sedaj uprizarja za delovno šolo, kakršno so vpeljali na Dunaju, ki so ga krstili s pedagoško Meko. Svoje dni so podobno agitirali za obisk Jene, kjer so bili iznašli znane formalne stopnje, za katere se je bil razvnel tudi pri nas srdit boj, ki je bil razdelil učiteljstvo v dva tabora: za in proti. Zmagali so zastopniki formalnih stopenj, za katere pa se danes le še malokdo zmeni. Vidi se mi, da utegnemo isto doživeti z delovno šolo. Romanja so se potem vršila v Monakovo, v šole delavnice, v katerih ima svoj izvor današnja delovna šola, za katero pa še pravega imena doslej niti ne vemo. Nekateri ji pravijo delovna, drugi aktivna, tretji produktivna, četrti zajednica, peti pravijo, da se bo nova šola šele razvila in gledajo v šolo bodočnosti. Metamorfoze so tedaj zelo pogoste in šele sedaj prav razumem profesorja Cathreina, ki je na I. mednarodnem kongresu za krščansko vzgojo na Dunaju že leta 1912. trdil o teh pogostih izpreminjajočih se šol. sistemih: komaj odneso enega iz šole, pa so že zopet noge pred vrati, da odneso drugega. In kdor sam doživi in preživi nekaj takih pojavov, ni prav nič čudnega, ako je v njem nekoliko nevernega Tomaža in je oprezen, da ne drvi čez drn in strn za še tako siren-skimi glasovi, pa naj jih oznanja že kdorkoli in kjerkoli. Presojati jih moramo

kritično, to se pravi, iskati resnico. In da bi se prepričal, v koliko so resnične »Popotnikove« reklamne besede, kakor: »Na Dunaj v pedagoško Meko, idite romarji moderne šole! Tam boste doživeli uresničenje vseh sanjavih hrepenenj! Tam v starih, sivih šolskih poslopjih z nemoderno opremo, tam v otroškem vrtcu, v osnovni in srednji šoli bodele občutili oživljajočo sapico novega duha, ki elektrizira voljo, odpira srca, vzbuja vzhičenje in občudovanje ter vzdržuje vero in vnemo učiteljev, ki skrbno dan za dnem vzgajajo deco, da bi iz teh malih vzrasli jutri boljši, samostojnejši in srečnejši ljudje.« Kakor bi mi ne hoteli tega! Vzdignilo me je to besedičenje na pot, da se na lastne oči prepričam, koliko je resnice v teh lepih besedah in pa želja, da bi se otresele pregrešnih dvomov o samozveličavnosti delovne šole, ki jo hočejo nekateri naši poborniki doseči naravnost kar na revolucionaren način, kričeč pri tem, da jim stavi celo šolska oblast vse mogoče ovire na pot ter, da jih celo zapostavlja in jim dela krivico, v kar jaz ne verujem, ker ne navedejo dokazov. Ljubljanska šolska oblast pa je celo izdala odlok, da naj bo na vsaki učiteljski konferenci razprava o delovni šoli. Le odkod to očitiranje? Taki in enaki domači pojavi, in zraven še prilika, da se napijem živih idej o delovni šoli iz polnih posod in ne samo iz merice, v katero mi je bil »Popotnikov«-c natočil cvička, kakor tudi dejstvo, da bom še na lastne oči videl vse to, o čemer sem že veliko bral ter sam že nekaj napisal, in še marsikaj drugega, kar je le moja skrivnost, me je gnalo na Dunaj.

In kaj sem videl tam?

1. Dva otroška vrtca od 87 z 259 oddelki; eden od teh dveh je v privatnih rokah, drugi v mestnih; v privatnih se vzgajajo otroci po Montesorinih metodah, v mestnih po Fröblovih, o čemer bom pozneje govoril nekoliko več.

2. Hospitiral sem v 13 osnovno- in v 11 meščansko-šolskih razredih; skupaj tedaj v 24. Ker pa je na Dunaju nad 4000 razredov osnovnih in meščanskih šol, tedaj si morem napraviti sodbo le o teh 24 razredih, to je le o 0·6% dunajskih razredov. Še manjši odstotek pa dobim, ako vzamem ta-le račun: Na Dunaju je 5781 osnovno- in meščansko-šolskih učiteljev, Ako odštejem vse one, ki poučujejo na čeških ter vse, ki učijo na specialnih šolah, to je približno 200, ostane mi jih za moj račun 5500 in znaša odstotek vseh teh, pri katerih smo hospitirali, le še 0·43% odstotkov vsega dunajskega osnovno- in meščansko-šolskega učnega osebja. Vse te hospitacije pa so se vršile tako naglo, da si jaz ne upam izreči definitivne in analizirane sodbe, najmanj pa, da bi to dunajsko šolstvo povzdigoval v deveta nebesa, kakor to delajo nekateri naši propagatorji delovne šole, kar se meni vidi kaj drzno in nemodro, da ne rabim hujšega izraza. Pomisliti pa moramo, da smo bili vodeni v najboljše razrede in k učiteljem mojstrom; vsaj po večini, kar je zame zopet velik vzrok, da sem še bolj previden v ocenjevanju in sodbah.

3. Ogledali smo se dalje velikansko centralno obrtno nadaljevalno šolo, ki jo obiskuje na tisoče vajencev. Poslopje samo pokriva 12.000 m². To je res nekaj velikanskega tako po zunanosti in po vseh notranjih uredbah.

4. Nekaj posebnega je pedagoški inštitut z mnogovrstnimi laboratoriji, v katerih se dunajsko učiteljstvo znanstveno nadalje izobražuje v dveletnih tečajih po načinu visokošolskega izobraževanja.

5. Zanimiva se mi je zdel stalna razstava šolskih izdelkov v poslopiju mestnega šolskega sveta, nastanjena na dvorišču pod stekleno streho. Tu vidiš duševni razvoj otroka od prvega do četrtega razreda osnovne šole, in sicer nadarjenega in nenadarjenega. To je za učitelje in za starše zelo poučno. Zadevni material naj bi si zbiral vsak učitelj, ki bi mu zelo prav prišel tudi za pouk staršev.

6. Dalje smo si ogledali impozantno centralno učiteljsko knjižnico, združeno z učiteljsko čitalnico, v kateri imajo, kakor so nam pravili, okrog 150.000 knjig in 405 učiteljskih in šolskih časopisov.

7. Pokazali so nam dalje več socialnih razprav, kakor otroško zavetišče, otroško zobno kliniko, mestno kopalnico in več novih stanovanjskih hiš, v katere je mestna uprava nastanila doslej 140.000 prebivalcev; v enem samem takem kolosu stanuje 308 strank.

8. Pozabiti ne smem dijaških zavetišč in zatočišč; v enem smo mi stanovali in imeli prav dobro hrano; oboje za tri šilinge na dan, kar je dovolj malo.

9. Ogledali smo si dalje mnoge druge znamenitosti dunajskega mesta, deloma pod vodstvom in pa tudi sami, n. pr. Schönbrunn, Prater, muzeje, cerkve, gledališča, velesajem; nekateri so zlezli tudi v stolp sv. Štefana, drugi v orjaško kolo v Prateru, od koder so občudovali razsežnost vlemesta itd.

10. Omenim naj še predavanja, ki so nam jih držali poslovodeči predsednik dunajskega mestnega šolskega sveta Otto Glöckel, ministerijalni svetnik Fadrus, dvorni svetnik Furtmüller in vladni svetnik, okrajni šolski nadzornik Steiskal. K tem se še povrnem.

III. Kaj sem si zabeležil o hospitacijah?

O privatnem otroškem vrtcu to-le: Ima lepo visoko zračno dvorano, spredaj verando, okrog dvorane razne stranske prostore, kakor kuhinjo, kopalnico itd. V dvorani sami malo galerijo, s katere lahko mamice in pa tuji opazujejo malčke v dvorani sami. V dvorani je bilo več otrok, ki so se igrali in zabavali po svoji mili volji. Poleg igračkanka so se nekateri vadili v pisanju, risanju, štetju; drugi so izrezljavali, tretji pripravljali mizo za obed — dojučnik, ki so ga nato v resnici imeli in si stregli sami. Sploh sem zapazil, da tudi dunajske otroke veseli posnemanje vseh onih del, kakršna opravljajo odrasli. Med njimi se je sukala mlada simpatična otroška vrtnarica, ki pa ni posegala mnogo v otroška zaposlovanja, temveč le gledala, da je bilo v dvorani vse na svojem mestu in v lepem redu, ki naj sam od sebe vzgojno vpliva na otroke po Montesorinih načelih. Opazil sem, da je njena daljna naloga dajati otrokom navodila, a to samo tedaj, kadar jo sami zaprosijo za to. Zapomniti si mora tudi različne prestopke otrok, na katere jih sme opozarjati le med štirimi očmi. Z učili in igračkami je ta vrtec izborno preskrbljen. Vse, kar jim služi za zaposlovanje malih, nazivljejo »Entfaltungsmaterial«, s katerim naj se prožijo otroške duševne sile, zato jaz ta nemški izraz prestavljam v »prožni material«. Na njem sloni Montesorina metoda v otroških vrtcih. Vse ta prožni material je razstavljen v ličnih malih omaricah, da morejo otroci sami ponj. Kakor omarice, tako so tudi mizice in stolčki v miniaturo, odgovarjajoči otroški velikosti. Dalje sem opazil, da so se nekateri otroci bavili le z enim in istim predmetom in jih vrtnarica ni prekinjala prav nič, česar po Montesorinih načelih tudi ne sme, ker taka utopljenja v eno in isto delo ali igro razvoj duševnih sil le pospešujejo. V privatnih vrtcih vlada, kakor smo videli, Montesorina metoda, ki jo pa preizkušavajo tudi v mestnih in po izkušnjah se bodo definitivno odločili za eno ali drugo koncem letošnjega leta. Večina dunajskih otroških vrtnaric se je pa izrekla za družinski način vzgajanja. Doslej so bili vrtci deljeni po starosti v tri skupine: nižjo, srednjo in višjo, a v bodoče naj te skupine odpadejo in vzgoja bodi družinska.

Mestni otroški vrtec, vsaj ta, ki smo si ga mi ogledali, je še veliko bolj razkošno opremljen. Metoda v njem pa je Fröblova. Vsi otroci so bili istočasno enako zaposleni, t. j. imeli so pod vodstvom vrtnaric skupne igre, pri čemer je bilo prav veliko veselja in smeha. Imajo pa istotako vse polno igrač in učil ter se tudi vadijo v izrezljavanju, nalepljanju, zgibanju, modeliranju,

risanju itd. Prostor in čas mi ne dopuščata, da bi mogel vse v podrobno opisati in se spuščati v potankosti, zato preidem k hospitacijam v osnovnih šolah.

Začeli smo v elementarnem razredu, ki je vključen privatnemu otroškemu vrtcu, o katerem sem na kratko zgoraj poročal in je istotako v privatnih rokah. Nastanjen je v primeroma majhni sobi, ki ne nalikuje po svoji opremi prav nič razrednim, temveč bolj lični stanovanjski sobi. Prava domačnost vlada v njem. Vsak učenec ima malo lično belo mizico, odgovarjajočo njegovi velikosti in enak stolček. Tudi omare so nizke. V njih imajo učenci svoje stvari, vsak na svojem določenem mestu. Vrata omaric so steklena, da vsak lahko vidi, kje ima svoje stvari in pa zato, da je vedno vidno, so li stvari v omari v redu. Šolske deske so prav ob zidu in zelo nizko od tal. Katedra nobenega, ker bi motil domačnost. Med mnogimi učili sem opazil prav velike izrezane črke (v latinici) in pa osem velikih zvončkov, uglašanih v oktavi. Učencev samo deset. Med njimi sta se sukali kar dve učiteljici, ki v naši navzočnosti nista prav nič učili, ampak samo nam dajali različna pojasnila. Učenci sami pa so se bavili vsak s svojim delom: pisali, risali, brali. Ena izmed učenk nam je tudi pokazala, kako zna brati. Uspeh prav lep. Tudi uspehi v ostalih predmetih prav lepi, kolikor smo mogli povzeti po pismenih, risarskih in ročnih izdelkih. O, tudi pri nas bi bili taki ob toliko ugodnostih! Saj še nekaj naredimo ob pomanjkanju učil in knjig pa ne samo z 10 učenci v razredu, temveč s 50 in še več. Nismo najslabši ne, sem si mislil na tihem in z mano še kdo drugi. Eden mojih tovarišev je kar nekaj godrnjal, ko smo bili že zunaj razreda. Vprašal sem ga zato, kaj mu ni prav? »E,« mi je odvrnil, »to je sama kupčija.« »Kako to misliš?« sem tiščal vanj. »Kako? Vrtec in elementarni razred, oboje je zasnova neke tovarne, ki dela z vrtcem in elementarnim razredom dobro reklamo.« Vse mogoče, ker za deset otrok se res ne izplača vzdrževati kar dve učiteljici.

Hospitacija v prvem razredu vadbice na pedagoškem inštitutu.

Klopi postavljene tako, da lahko vidijo učenci drug drugemu v obraz, kar se meni vidi prav pametno. Učitelj brez katedra. Osebnost njegova simpatična. Učenci nadarjeni. Zug A. Tako označujejo na Dunaju nadarjene učence, ki jih ločijo, kjer le morejo od manj nadarjenih, ki jih označujejo s Zug B. Obravnavali so tedensko temo: »Der Frühling komt«. Debatirali so: »Warum es jetzt auf einmal warm wird?« V debatah so bili nekateri vedno kvišku, drugi še do besede niso mogli. Eden se je stezal preko klopi, drugi je lezel pod klop. Kaj so vse odgovarjali, jih niti dobro razumel nisem. Slišal sem nekaj o Ameriki, Aziji, a eden izmed njih jo je pa le pogruntal in povedal, da pošilja sedaj solnce bolj navpične žarke na zemljo in zato postaja tedaj bolj toplo. Če je učenec to zadevo v resnici stvarno umeval, in če so tudi drugi učenci bili o tem prepričani, ne vem; dvomiti pa smem. Učitelj je instinktivno čutil, da ni prav, ker so samo eni in isti odgovarjali, zato je pričel vzpodbujati še druge k odgovorom. Rad bi bil ostal pri tem učitelju vse dopoldne, da bi bil dobil jasno sliko o vsednevnem razrednem strnjenem pouku — žal, da smo morali iti dalje po programu.

Hospitacija v prvem razredu deške osnovne šole v tretjem okraju.

Zug A. Tedaj zopet nadarjeni. Ponavljali so učno snov od ponedeljka in torika ter obenem pripovedovali, kaj so prejšnji teden delali in kaj bodo še ostale dni v tednu. Na šolski deski so imeli narisano poštni predalnik in sicer v rumeni barvi, kakršni so po Dunaju v resnici. Poštne manipulacije razlagajo drug drugemu; eden je posebno mnogo vedel; bržkone je bil sin kakega poštnega uslužbenca. Na učiteljevo pobudo se obrnejo k narisaneemu poštnemu

nabiralniku in učitelj jih vpraša, če vedo, zakaj je streha poševna, dalje, kaj se zgodi s pismi, ki jih ljudje mečejo vanj itd.

Posebno strumno pa se učenci, ki so prihajali k šolski deski, niso obnašali; sploh pri teh učencih nisem opazil one živahnosti, kakršno sem videl na vadnici pedagoškega instituta. Dozdeva se mi, da se pušča otrokom namenoma njih naravno obnašanje, zlasti pa še v I. razredu. Ta razred je imel še kateder, klopi pa so postavljene v podobi klina. Tudi dobro.

Še ena hospitacija v prvem razredu; ta pa v mešanem. Skupaj dečki in deklice. Klopi postavljene kot pri nas. Spredaj dve šolski deski, ena poleg druge. Na eni smo dobili napisane besede: »Vater, Mutter, Bruder, Schwester, Onkel, Tante, Vetter, Base.« Okoli napisa vinjeta, obstoječa iz štiriperesnih deteljic. Na drugi deski sta bila dva stavka: »Wir waren im Theater.« »Wir haben gesehen das lustige Mädchen.« Tudi okrog teh dveh stavkov vinjete iz malih pobarvanih krogov. Na omari je bilo prilepljenih sedem figuric, ki naj bi pomenile sedem dni v tednu. Vsaka figurica je imela svoje ime. Prva je bila Montag, druga Dienstag itd. Naštevali so tudi mesece in nato so prešli v obravnavo nekega berilnega sestavka. V poživiljenje razpoložljivosti so izvedli še telesno vajo in to ne na tak način, kakor to delamo pri nas, da namreč suvamo z rokami predse ali kvišku, ampak na način, kot se pobira krompir na njivi. Zraven so še šteli, da je šlo vse bolj v taktu. Takim vajam pravijo »körperliche Übungen« (telesne vaje). Kakšen namen zasledujejo pri tem, bom povedal, ko pridem do telovadbe. V nato sledečem računskem pouku so se posluževali navadnega ruskega računalca; nekaj otrok je imelo malo ročno računalo pred seboj na klopi, vsi pa ne. Vadili so se v računstvu na način, da so kroglice kupovali in pa prodajali. Tako so se učili prištevanja in odštevanja. Imeli so tudi male, iz lepenke izrezane kroge, ki so jih smatrali za denar. V boljše odražanje so ti krogi seveda modro in rdeče pobarvani: Štiri skupke so napravili; v vsak skupek so zložili po pet :•: krogov in se učili na običajen način naštevanko do 20. Da so prišli v uvaževanje tudi motorični tipi, so pri računanju polagali roke med skupke.

Učiteljičin nastop miren, ljubezniv; enak nastop otrok. Disciplina po moji sodbi prav zadovoljiva, podobna oni po naših šolah pri spretnejših učiteljih ali učiteljicah. Torej le ne ugaja vsem dirindaj, kakor bi kdo mislil.

O hospitaciji v drugem razredu vadnice na pedagoškem institutu.

V oči ti padejo takoj ob vstopu ilustracije in izrezljavanja, obešena po stenah ter različni zgneteni izdelki, zloženi na mizi zadaj za klopmi. So to posnetki obravnavane učne stvarine, ki jo pojasnjujejo, spopolnjujejo in utrjujejo, izrabljajoč pri tem motorični čut, ki budi duševne sile in bogati otroško fantazijo. Razred zelo živ. Imeli so ob našem vstopu ravno razpravo (razgovor) ali kakor tam pravijo »Gespräch«: »Wie die Schuhe gemacht werden?« Torej nekaj »aus der Lebenskunde«. Učenec je prišel h katedru in učiteljica mu je dala čevljev v roke. Učenec je pripovedoval, kar je sploh vedel o čevlju. Česar pa sam ni vedel, so spopolnjevali drugi. Učiteljica se večkrat naredi nevedno in se pusti poučevati po učencih, kot Sokrat. Čevljev so tudi narisali na tablo. V kolikor poznam sedaj strnjeni ali skupnostni pouk, sem prepričan, da so ga potem, ko smo že mi odšli, čevlje še izrezljavali, modelirali, pri računstvu računali s cenami čevljev, v pravopisju napisovali besede, kakor: der Schuh, die Schuhe; der Stiefel, die Stiefel itd. Bržkone se jim je povedalo kaj o pravljici: der gestiefelte Kater, in gotovo so še čitali kak berilni sestavek, v katerem se omenjajo čevlji, ker vse to sodi k tako zvanemu skupnostnemu pouku, ki se suče v teh-le treh večjih okvirjih: Darstellung durch die Sprache und Schrift, Darstellung durch die Form und Farbe, Darstellung

durch die Zahl. V tem razredu, bil je mešan, so sedeli dečki in deklince lepo med seboj pomešani, kar pa bi pri nas ne priporočal, ker bi naši dečki smatrali tako sedenje med »babami« za poniževanje. Saj pri nas na kmetih gredo celo odrasli n. pr. ob nedeljah v cerkev ločeno: moški zase, ženske zase.

Hospitacija v drugem razredu navadne osnovne šole.

Neki tovarišici, ki se je zelo interesirala in poglobljala v probleme dunajske šole, sem bil razodel željo, da bi rad šel v kak drug razred, kjer me prav nič ne pričakujejo. Tudi ona je bila takoj istih misli. Opazila je ugodno priliko in me potegnila za seboj in ušla sva iz neke risalne dvorane v meščanski šoli. Na hodniku sva dobila še enega tovariša in dve tovarišici ter jih vzela seboj. Ustavili smo se pred drugim razredom osnovne šole. Voditeljica naša potrka. Prvič nič odmeva. Potrka drugič, še nič. Tretjič potrka in sedaj prav močno; odpre se le. Nekoliko priletan in simpatičen tovariš nas nagovori: »Wünschen die Herrschaften?« »Um Einlaß bitten wir gnädigst.« »Sind die Herrschaften zu mir geschickt worden?« »Jawohl,« se zlažemo in že smo stali v razredu za klopmi. Naš tovariš nas je nekam milo gledal in ponižno vprašal, kaj bi radi slišali in videli, pa smo rekli, naj kar nadaljuje. »Das Fahrrad haben wir jetzt behandelt,« nam pove in mi nazaj, naj le vozi naprej s kolesom. Obravnavali so dokaj hitro vozne predpise in spet nas je vprašal: »Kaj pa sedaj?« Naša najbolj pogumna tovarišica mu reče, naj bi zavozil sedaj v računstvo. Takoj je to storil in že so računali, koliko »špic« imata obe kolesi. 64 so hitro izračunali na pamet. Morali so pa pojasnjevati, kako je kateri to izračunal, namreč: 32 in 32, 32 in 30 in 2 ali 30 in 30 in 2 in 2, in $2 \times 30 + 2 + 2$. Tudi neki berilni sestavek so še brali in nam pokazali zvezke, da smo videli kako pišejo. Ko je pozvonilo, otroci »auf« za nami h katedru, kjer nam je učitelj kazal izrezljanja in nalepljevanja, kar je bilo res vse prav čedno, zlasti jabolka in hruške so bile lepo zadete.

Zadeli nismo bili slabo in le vse hospitacije bi se bile morale po mojem mnenju izvesti na tak način, ker le tako bi dobili v resnici pravo, pristno sliko o tem reformnem dunajskem gibanju.

Hospitacija v tretjem razredu.

Zgodovino Dunaja so obravnavali. Dnevna tema: »Von der Beleuchtung«. Med razgovorom odgovarja vseprek. Po razpravi, debati, čitanje iz razrednega čtiva: »Alt und neu Wien«. Berilni sestavek je pisan v vlogah. Vloge si razdelijo učenci. Čitajo približno tako, kot pri nas. Učitelj stavi vmes tuintam kakšno vprašanje. Odgovorov se ti kar vsuje. Bože mili, kam pa pridemo, če bo šlo tako dalje, sem si mislil. In res ni šlo dolgo. Učitelj jo je zavil v računstvo. Izračunavali so, koliko je stal v starih časih menü. Postopali so tako: en učenec je bil pri šolski deski, drugi pa so računali, oziroma pisali v šolskih klopeh, kar je ta, ki je bil pri šolski deski, izračunal. Po mojem mnenju bi morali računati tudi oni v klopeh, ker le tako bi bili vsi aktivni. V tem razredu smo si ogledali tudi pismene, risarske in ročne izdelke ter se prepričali, da je vsa snov povzetek obravnavane učne tvarine. V oči ti padejo po vseh razredih vinjete, ki obrobajo vsak spis v zvezku, seveda v različnih barvah. Pri nekem drugem učitelju tudi v tretjem razredu so čitali Rattenfänger. Rekel je učitelj, da nam bo pokazal moderni Leseunterricht. Stopil je v ozadje, sedel med učence in eden izmed njih je šel h katedru ter je čital. Po prečitaniu berilnega sestavka so mu drugi izstavljali pomote, zakar je oni, ki je prečital berilni sestavek, zahteval dokazov za očitane mu pomote. Nato je šla h katedru neka učenka. Ko je prečitala, se je obrnila do součencev ter jih vprašala: »Habt ihr was auszusetzen?« Pa so imeli. Nato je učitelj pobral iz stavka glagol begehren.

ki so ga postavljali v stavke različnih časov. Torej nič posebnega; vsaj zame ne. Le to je bila zame novost, ker sem v tem razredu opazil, da je sedel deček med dvema deklicama in obratno tudi. Ali je hotel s tem doseči učitelj kak poseben namen, ne vem. Možno bi morda bilo to, da bi na morebitnega razposajenca deklici blažilno vplivali.

Hospitacija v IV. razredu na pedagoškem inštitutu, deški razred.

Dečki zelo vljudni — kar roke so nam podajali, ko smo vstopali; enako ob odhodu. Obravnavali so »Wetterzeitungsbericht«. Časopise so prinesli s seboj z doma. Enega izmed učencev so določili, da je čital. Od časa do časa jih je učitelj prekinil ter vprašal po pomenu raznih besed, kakor: Amt, Wetterkarakter, Welle. Pri razlagah, kako razumejo take besede, je postalo večkrat prav živahno v razredu. Pri nekaterih sem opazil res spretnost v jezikovnem izražanju. Na neki drugi šoli so v IV. dekleškem razredu obravnavali preglas. Postopek ravno tak, kakor pri nas, ko smo še poučevali nemščino. Die Bank — die Bänke, die Hand — die Hände itd. Torej prav nič posebnega. Pristavljam pa, da smo se bili nekateri tudi v ta razred »vthitopili«, pa smo ga hitro zapustili. Posebnost te razredne sobe: z linolejem obite stene približno 1 meter od tal.

V nekem deškem IV. razredu sem bil navzoč pri telovadbi. Poučevala jo je učiteljica. Dečki so pridrveli v telovadnico kot nori. Učiteljica jih je (na moje začudenje) pustila precej časa noreti po telovadnici, da sem bil v resnici v strahu, češ: zdaj pa zdaj bosta dva in dva butnila drug v drugega, da bo joj. Pa k sreči ni bilo nesreče. Ko se je učiteljici zdelo norenja po šolski telovadnici dovolj, je zapiskala na piščalko, ker prepiti bi jih itak ne mogla, in jim je poveljevala sestri na tla, kar so prav radi naredili, ker nekaterim je že kar sape manjkalo od norenja in prekucavanja po telovadnici. Pustila jih je na tleh toliko časa, da so se odpočili in oddahnili. Meni se je sedaj odprlo, zakaj jih je pustila iznoreti. Utrujene lažje kroti in obvlada. Temu so sledile orodne vaje, dalje redovne in pa šaljive deške igre. Med korakanjem so tudi peli. Vse telovadne vaje pa je tako usmerjala, da so delovale prav vse telesne mišice. Telovadbe ne nazivljejo več Turnen, ampak ji pravijo körperliche Übungen (telesne vaje). S tem je bolje označeno bistvo telovadnega pouka.

Pri tej učiteljici, ki ima nekaj moškega v sebi, smo bili navzočni tudi pri razrednem pouku. V njen razred smo bili vstopili ravno ob 11. uri, ko se je pričel odmor. Učiteljica se je med učenci dokaj samozavestno obnašala ter se neženirano otešavala z zemljico »kaiserco«; istotako neženirano so se obnašali dečki, iz česar sklepam, da ima ta razred pogoste obiske tujcev. Učiteljčina domačnost z nami mi je bila zelo všeč, kakor tudi njeno naravno občevanje z učenci, ki jih je imela okrog sebe v krogu razpostavljenih klopek tako, da vidijo učenci drug drugemu v obraz. Prejšnjo uro so imeli v razpravi »Wasserrohrbruch«. Ko je minul odmor, so obravnano snov nekoliko ponovili ter dobili nalogo, da jo napišejo po svoje. Datum je eden glasno narekoval, da so ga vsi istočasno pisali in nato je vsak zase pisal, kar je vedel in znal. Ko so bili gotovi, so svoje izdelke čitali. Naslove so bili sami po svoji pameti določili. Eden je naslovil svoj izdelek: »Wie unsere Wasserleitung eingefroren ist.« Prečital ga je. Takoj se oglasi eden: zu kurz, drugi pa: mir gefälltts. In pričelo se je življenje v zanimivih kritikah teh kritikastrov. Za spremembo zanimivo in priporočljivo. Nekaj izrednega je bil pevski nastop učenec z izbornim posluhom, ki ga je imela na pedagoškem inštitutu neka učiteljica-umetnica. K temu nastopu nismo prišli samo Slovenci, ampak prav lepo število dunajskega učiteljstva; med njimi tudi nekaj šolskih sester. Izvajala je z učenkami iz že znanega jim trizvoka prehod v štirizvok, in to po melodiji »jodlerja«, ki je bil postavljen v

notnih znakov na šolski deski. Sopranski glasovi so bili v belih notah, altski pa v rdečih. Nastopale so učenke posamezno in v skupinah. Če so pele posamezno, so si morale tudi same dajati takt, a v zbornem petju je bila zdaj ta zdaj druga dirigent. Odpele so nam tudi neki kanon in v petju so predstavljale neko pravljico. Svoja notranja čustva so nam izražala z gestikulacijami. Za sklep so nam zapele še neko narodno pesem, ki jo je učiteljica prav lepo spremljala na orglice (mundharmoniko). Vidiš jo — mi pa orglice — konfisciramo! Da bi nas... Ta nastop je bil res nekaj izrednega, kar moram priznati. Končno naj omenim še en četrti razred, v katerem pa nismo videli in zvedeli nič posebnega, le učitelj nam je povedal, da imajo v razredu »Klassengemeinschaft« (razredna skupnost), a otroci so nam razodeli, zakaj so si jo ustanovili: »Gegen Feindschaft«, so rekli. Izvoljena je bila na način občinskih volitev. To je že stara ameriška reč. Svoje dni sem sam to reč preizkusil praktično, pa se mi ni obnesla. Le to so mi take volitve pokazale, koža imajo učenci v razredu najrajši, kar pa je pri nekaterih drugih vzbujalo nevoščljivost. Za danes dovolj, dalje prihodnjič o hospitacijah v meščanskih šolah.

Listek

Onstran Karavank.

Vojteh Čuš.

I.

Gorenjec mi je pisal: »Tvoje mnenje glede nepoznanja Koroške v Sloveniji odgovarja popolnoma resnici. Kaj sem jaz prej (preden je prišel na Koroško) kaj vedel o Koroški? Nič! To sem vedel, da je Celovec glavno mesto in Beljak križišče železnic, potem se mi je nekaj sanjalo o Vrbskem jezeru — to je bilo pač vse, kar sem vedel. In pri drugih ni bilo nič boljše.«

Ta ignoranca glede naše, t. j. Slovenske Koroške, je za naš narod sramotna in škodljiva in jo moramo odpraviti. Vzgojitelji mladine moramo prednjačiti v poznanju slovenske domovine, svobodne in zaslužjene.

Predvsem se moramo zavedati, kar zadeva našo Koroško, da je Slovenski Korotan sestaven, integralen, k celoti spadajoč del slovenske zemlje in da so koroški Slovenci sestaven del slovenskega naroda. Vrh Karavank še ni konec slovenske zemlje, slovenska zemlja sega na severu do vrh Dobrača (2167 m), do vrh Št. Helenske gore (1058 m) in do vrh Svinje planine (1899 m). Slovenci tvorimo skupno s koroškimi Slovenci skupno slovensko narodno občestvo. Kar je slovensko, mora ostati slovensko! Kakšen gospodar bi bil to, ki bi si kar meni nič tebi nič dal vzeti kos svoje zemlje? Kakšna družina bi bila to, ki bi brezbrizno gledala, da bi ji tujec iztrgal in odtujil družinskega člana, otroka, brata, sestro? Kakšna strahopetna kukavica bi bi narod, ki bi ne ganil z mezinem, ko bi mu tujec trgal kos za kosom od narodne posesti, od domače zemlje in ko bi mu izneverjal in odtujeval brate po krvi in jeziku? Tudi mi Slovenci ne moremo in nočemo mirno gledati, ko nam tujec trga našo slovensko zemljo, ko nam odtuje in izneverja duše naših bratov in sester po krvi in jeziku!

Samo nezreli, neprobujeni, kulturno zaostali narodi so brez zavesti skupnega narodnega občestva. Pri probujenih narodih pa opazamo, da se brigajo za usodo vseh svojih rojakov in da jih preveva živa zavest: **Eden za vse, vsi za enega!** Če trpi en ud, trpi celo telo. Tako tudi pri kulturno zrelem narodu čuti bol ves narod, če trpi en del. Če naš slovenski narod ni kulturno

zaostal, če je naš narod res zrel in probujen, potem mora ves naš narod čutiti zatiranje, ki ga trpe naši rojaki pod tujskim jarmom. Če bi kdo rekel: »Kaj nas brigajo koroški Slovenci, kaj nas brigajo Primorci,« potem je to samo znak in dokaz naše nezrelosti in kulturne zaostalosti.

Prepričan sem, da smo Koroško izgubili samo vsled naše nezrelosti. Vse kaže, da bi jo bili mogli rešiti, če bi jo bili nemudoma po polomu leta 1918. energično zasedli. Tega nismo storili, ker nam je manjkalo žive zavesti naše narodne skupnosti. Nismo bili zreli... Na tehtnico smo bili dejani, pa prelahki smo bili najdeni.

II.

V belgrajskem listu »Vreme« je poročal začetkom tega leta general Peter Pesič, načelnik generalnega štaba, da je francoski maršal Foch, ko so mu jugoslovanski delegati predložili karto z novo zahtevanimi mejami, skočil pokonci in zaklical: »Toda, moj ljubi Pesič, Vaša delegacija sestoji iz mož s pretiranimi zahtevami. Kako morete zahtevati Trst, za kojega pridobitev je vendar Italija stopila v vojno? In kaj iščete na Koroškem onstran Drave, kjer vendar žive sami Nemci? Kaj Vas brigata Beljak in Celovec? Prosim Vas, povejte vendar Pašiču in Vesniču, za koja gojim veliko spoštovanje, naj vplivata na svojo delegacijo, da ne dela takih napak.«

Imenitno! Severno od Drave žive sami Nemci! Jugoslovanska delegacija naj ne dela takih »napak«, da bi zahtevala te »nemške« kraje!

Maršal Foch je pozneje gotovo spregledal s v o j e napake glede Koroške, to je svoje zmote. O resničnem stanju so ga lahko poučili francoski člani plebiscitne komisije. Le-ti so mu lahko povedali, da živi na Koroškem severno od Drave še mnogo Slovencev.

Štiri ure hoda severno od Drave na južnem pobočju mogočne Svinje plaine leži v višini 1160 m gorska župnija Djekše. Leta 1920. pred plebiscitom je rekel francoski član glasovalne komisije tedanjemu župniku na Djekšah, g. Antonu Benetku: »Povejte ljudem, naj glasujejo za Jugoslavijo, kajti to je slovensko ozemlje, ki bo pripadlo Jugoslaviji, pa naj izpade glasovanje, kakor hoče.« G. Benetek je vprašal Francoza, če sme to ljudem povedati v njegovem imenu. V to seveda Francoz ni mogel privoliti, ker je moral vsaj na zunaj kazati nevtralnost. A v svoji notranjosti je bil prepričan, da je to slovanska zemlja, do katere ima naravno pravico slovanska, ne pa germanska država. In da je popolnoma protinaravno, če se razkosa in raztrga strnjeno naseljeni slovenski narod.

V resnici je bilo to glasovanje, ali naj koroški Slovenci pripadejo svoji narodni ali pa tuji germanski državi, grozanski nesmisel! Bil je ta plebiscit samo nagrada za njihovo tisočletno nasilje, zlasti za njihovo polstoletno brezobzirno, rafinirano potujčevanje potom šole!

III.

»In kaj vendar iščete na Koroškem onstran Drave, kjer vendar žive sami Nemci? Kaj Vas brigata Beljak in Celovec?«

Tako so bili torej informirani možje, ki so odločevali o usodi naše zemlje! Severno od Drave bivajo na Koroškem sami Nemci! Kakšna zmota! Ali je torej dobila Jugoslavija pri plebiscitu onih 5000 glasov severno od Drave — od Nemcev? Ne! marveč od najznačajnejših Slovencev, ki jih noben pritisk in nobeno zatiranje in potujčevanje ni moglo izneveriti svojemu narodu.

Potem imamo severno od Drave nekaj tako zavednih slovenskih občin, da so še po plebiscitu izvolile narodnozavedne slovenske župane (Lipa, Zgornja Vesca, Bilčovs, Rađiše, Logaves); jasno je, da zavednih slovenskih županov

niso izvolili Nemci, marveč Slovenci. Torej vendarle ne prebivajo severno od Drave sami Nemci.

Pa pokličimo Nemce same za pričo.

Poglejmo narodnostne zemljevide, izdelane in izdane pred vojno od nemškega založništva G. Freytag & Berndt na Dunaju na podlagi avstr. uradnih statističnih podatkov. — Pred sabo imam: Prof. A. L. Hickmann's Geographisch-statistischer Taschenatlas von Österreich-Ungarn, 3. Auflage. Druck u. Verlag G. Freytag & Berndt, Wien. 24. karta: Nationalitäten- und Sprachenkarte von Steiermark, Kärnten, Krain u. Küstenland. Ta karta nam predstavlja, da med Dravo in Vrbskim jezerom in še severno od Vrbskega jezera prebivajo Slovenci; nadalje, da ob vsem spodnjem teku reke Krke, ki se blizu Grabštajna izliva v Dravo, prebivajo Slovenci. Slovenci so, glasom te karte, strnjeno naseljeni po vsej ravnini okrog Velikovca, torej med Dravo in Svinjo planino in po vsem južnem pobočju Svinje planine. Kratko: Od Labudske doline pa skoro do Beljaka severno od Drave prebivajo Slovenci.

Prav isto nam izpričuje stenski zemljevid: G. Freytags Völker- und Sprachenkarte von Österreich-Ungarn, nach den neuesten statistischen Veröffentlichungen bearbeitet. Ta jezikovni zemljevid je začrtan na podlagi avstrijskega uradnega ljudskega štetja l. 1910.

Nobenega dvoma ni, da prebiva na Koroškem severno od Drave **najmanj 50.000 Slovencev**. (Primerjaj tozadevne podrobnejše statistične podatke na podlagi knjižice »Koliko je Slovencev na Koroškem«, izdala Jugomatica, Ljubljana, in na podlagi knjige »Slovenci v desetletju 1918—28«, sestavek: Naša Koroška).

IV.

Se na eno nemško pričo se moramo malo podrobneje ozreti, to je »Pfarrkarte der Diözese Gurk«, zemljevid župnij krške škofije, ki ga je izdalo celovško škofijstvo l. 1925. Imena župnij so podčrtana. In sicer so imena nemških župnij dvakrat rdeče podčrtana, imena slovenskih dvakrat črno, slovensko-nemške župnije so podčrtane črno in rdeče, nemško-slovenske pa rdeče in črno.

Zemljevid župnij krške škofije nam pove, da se razprostira na Koroškem severno od Drave mnogo slovenskih župnij, da, cele slovenske dekanije. — Severno od Drave se razprostira polovico dekanije Zgornji Rož. Sedež dekanije je ravno v sredini, namreč v Rožeku ob Dravi. Severno od Drave se razprostirajo župnije: Domačale, Logaves, Št. Ilj, Skočidol, Kostanje, Dvor, Lipa, Strmec. Torej **osem** slovenskih župnij.

Od dekanije Spodnji Rož z dekanijskim sedežem v Borovljah se razprostirajo severno od Drave župnije: Bilčoves, Kotmaraves, Žihpolje in Golšova. Torej **4** župnije.

V dekaniji Celovška okolica imamo sledeče slovenske oz. mešane (na pol ponemčene) župnije: Škofiče, Otok, Dholica (slov.-nem.), Poreče (nem.-slov.), Hodiše, Vetrinj (slov.-nem.), Čajnce (nem.-slov.), Št. Jur pri Celovcu (nem.-slov.), Gosposveta (nem.-slov.). Torej **devet** župnij. Breza nad Vrbskim jezerom je označena kot nemška župnija. Res se pokrajina severno od Vrbskega jezera žalibog brzo ponemčuje, a v župniji Breza je še mnogo Slovencev. Šele nekaj let sem je tam nemški duhovnik in še l. 1908. je bilo v župniji 28 Mohorjanov. Gotovo tekom 17 let (od 1908 do 1925, ko je bil zemljevid sestavljen) še niso vsi Slovenci pomrli ali pozabili slovensko.

Nadalje se razprostira severno od Drave med Dravo in Magdalensko goro (1058 m), med Celovcem in Velikovcem po rodovitni in lepi Celovski ravnini slovenska dekanija Tinje. Ravno v tej dekaniji v zadnjih letih slovenstvo strahovito nazaduje, ker so mnogo župnij po črnem 10. oktobru 1920 zasedli nemški duhovniki in so vrgli slovenščino iz cerkve in kateheze.

Škofijski zemljevid ima vse župnije tinske dekanije dvakrat črno podčrtane, torej jih označuje kot slovenske, samo župnije: Št. Jakob pri Celovcu, Zrelec in Grabštanj so podčrtane črno-rdeče (torej so označene kot slovensko-nemške), župnija Otmanje pod Magdalensko ali Št. Helensko goro pa je podčrtana rdeče-črno. Spodnji del župnije Otmanje je še danes slovenski, zgornji del pa je že ponemčen, ali pa samo odrasli in stari še znajo slovenski. Mladina se v cerkvi in v šoli vzgojuje popolnoma nemški. — Tinska dekanija obsega naslednje župnije: Tinje, Zrelec, Št. Lipš, Grabštanj, Podkrnos, Št. Jakob pri Celovcu, Medgorje, Otmanje, Št. Peter, Pokrče, Radiše, Timenica, Št. Tomaž, Slovenji Smihel. Torej 14 župnij.

Posebno slovensko dekanijo tvori Podjuna severno od Drave, to je velikovška dekanija. Razteza se med Dravo in Svinjo planino (1899 m), med reko Krko ter med gorami, ki ločijo nemško Labudsko dolino od slovenske Koroške. Zemljevid označuje malo gorsko župnijo Golovico kot nemško, Št. Rupert pri Velikovcu kot slovensko-nemški, župniji Velikovec in Grebinj pa kot nemško-slovenski. Dejansko pa je v župniji Grebinj, ki šteje 1400 duš, samo trg Grebinj (400 duš) nemški, kmečka okolica pa je vsa slovenska. Prav za prav tudi trg Grebinj ni nemški, ampak nemškutarski. Dekanija Velikovec šteje naslednje župnije: Velikovec, Št. Rupert pri Velikovcu, Djekše, Št. Jur na Vinogradih, Gorenče, Knežo, Krčanje, Vobre, Šmarjeto, Grebinj, Št. Peter na Vašnjah, Rudo, Št. Štefan pri Trušnjah, Grebinjski Klošter, Golovico. Torej brez Golovice 14 župnij.

V dekaniji Št. Andraž (spodnja Labudska dolina) označuje zemljevid župniji Labud in Št. Lorenc kot nemško-slovenski. V tej dekaniji je župnija Št. Jur pri Št. Pavlu. V šentjurski župniji živi nad sto slovenskih priseljencev s Sp. Štajerske. Župnija je označena kot nemška in v cerkvi je seveda vse nemško.

Skupno je torej na Koroškem severno od Drave 51 župnij, ki jih uradni zemljevid krškega škofijstva označuje kot slovenske oziroma kot mešane. Kdo torej more reči, da žive na Koroškem severno od Drave sami Nemci? Vsa čast maršalu Fochu, velik mož je bil, a v tej zadevi, v zadevi Koroške namreč, se je motil, ker je bil slabo informiran.

Kar pa zadeva Beljak in Celovec, pa samo eno pripombo: Celovec in Beljak se redita s slovensko krvjo. Nedavno mi je rekel koroški Slovenec-izobraženec: »Mi (t. j. koroški Slovenci) zalagamo nemška mesta s svojim najboljšim materialom.« Na desetisoče in desetisoče Slovencev se izseljuje v Celovec in Beljak. Vsi ti se nam izgubijo. Njihovi otroci so že Nemci. Nemcem niti v sanjah ne pade v glavo, da bi v Celovcu ali Beljaku za otroke slovenskih staršev odprli kako slovensko šolo. Kako pa, ko v celi Slovenski Koroški ni ne ene slovenske šole! Če nam torej Nemci v Beljaku in Celovcu ponemčijo vse naše ljudi, ali iz tega sledi, da nimamo nobene pravice do Beljaka in Celovca? Ali ne sledi iz dejstva, da Celovec in Beljak naraščata vsled pritoka slovenskih priseljencev, da sta ti dve mesti integralen del Slovenske Koroške. Sicer pa n. pr. Celovec ni tako nemško mesto, kakor izgleda na prvi pogled. Pridi samo kak četrtak v Celovec, ko je ondi tržni dan. Od vseh strani pridejo slovenski okoličani, po vseh gostilnah in trgovinah se govori slovenski.

Kdo torej more reči: »Kaj Vas brigata Beljak in Celovec?« Ne samo Koroška južno od Drave, marveč tudi Slovenska Koroška severno od Drave z navidez nemškimi mesti Beljakom in Celovcem nas prav občutno brigal!

Sklep. Onstran Karavank se nahaja krasna slovenska deželica in v tej deželici živi narod, ki govori naš jezik, ki je meso našega mesa in kri naše krvi! Nismo in ne bomo pozabili na to rajsko deželico in na te naše ljudi! Dokler se bo razlegal na Koroškem slovenski glas, bomo govorili o Slovenski Koroški kot o »naši Koroški«. Bog živi naš koroški biser, Bog živi naš koroški rod!

Izobrazba naroda

To in ono iz nadzorniškega življenja.

Ivan Hribski.

(Nadaljevanje.)

Takole po veliki noči že gledajo učitelji, odkod bo prišel nebodigatreba. Marsikateri si misli in morda na tihem celo godrnja nad to institucijo, ki je morda za prav vestne učitelje in učiteljice res odveč. No, pa je že tako; institucija je tu, dasi silno ponižana po bivših političnih strankah, vendar brez nje le ne gre in je še potrebna, kar vem sam po sebi. Ni pa lahka ta častna služba, če jo resno vzamemo. Mnogokrat gre nadzornik iz šole veliko bolj utrujen, kot učitelj in učenci. In koliko pisarjenja ima nadzornik po vsaki inspekciji! Na višjem mestu ga niti prebrati ne morejo sproti. Moja malenkost ima pa še to slabost, da si prizadeva še vedno naučiti kaj, večkrat od najslabšega učitelja; če drugega ne, pa vsaj to, kako bi ne smelo biti to in ono. Pa tudi od učencev se človek veliko nauči, če mu žilica ne da miru in se vtika v pouk. Nekaj takih dogodkov hočem danes objaviti v pouk in zabavo.

Bilo je meseca maja, ko sem potoval proti večrazredni šoli pod Hribom. Med potjo sem premišljeval, pri katerem učitelju naj pričnem. Odločil sem se za upravitelja, kajti glavo šole moram najprej spoznati, ker od nje je praviloma več ali manj odvisno vse drugo na šoli. To zahteva tudi takt, ki ga mora vsaj nadzornik poznati, in pa čuvanje uradne avtoritete. Sam po sebi vem, kako me je jezilo, ako je šel kak moj bivši nadzornik kar lepo preko mene, ko vendar nosim kot šolski upravitelj v prvi vrsti odgovornost na vse strani za vse, kar se v šoli godi in ne godi. S šolskim upraviteljem sva prav hitro končala. Poznal sem ga že po uradnem poslovanju kot zelo pridnega in vestnega uradnika. Poslovim se in stopim v najbližnji razred. Tovariša učitelja prosim, naj kar nadaljuje po programu, ki je na dnevnem redu. Čitali so. Poslušam in sodim: Prav gladko mehanično čitanje, le monotonost moti. Na to napako pač moram opozoriti tovariša, toda kako, da ne bo zamere. Takole indirektno ali kakor pravim »v rož'cah«. Pokličem nekega učenca in mu rečem: »Pojdi ven pred razredna vrata!« Onim v razredu pa naročim na tihem: »Čitajte sedaj tako, da oni, ki zunaj prisluškuje, ne bo mogel ločiti čitanja od prostega pripovedovanja.« Učenci so me takoj razumeli in šlo je še dokaj dobro. Onega zunaj izpred vrat pokličem v razred ter ga pozovem, naj nam pove, smo li mi v razredu čitali ali prosto pripovedovali? »Ne vem,« mi odgovori. Dobro znamenje — si mislim in ga dalje izprašujem, če ve morda vsaj imena učencev navesti, ki so bili klicani. »Tudi teh ne morem navesti,« mi da v odgovor. »Kako vendar to,« ga dalje vprašam? »Se ne sliši nič v en, ker zidarji ropotajo zunaj na dvorišču.« Učitelj se mi namuzne ob ponesrečenem poizkusu, a jaz sem prepričan, da me je ob tej moji smoli vendar le razumel. Preidemo v računstvo. Učenec mi našteva votle mere: hektoliter, liter, deciliter, centiliter. Rad bi ga bil spomnil še na običajne domače mere, kakor pol litra, četrt litra, osminka litra, šestnajstinka litra. Vprašam: »Kakšne votle mere pa imamo še? Nič odgovora. Da bi ga spomnil in napeljal na pravo, ga vprašam: »Kaj ti zajtrkuješ?« »Kavo.« »Kakšno?« »Belo.« »Zakaj ji pravimo bela?« »Zaradi mleka.« »Imate mleko doma?« »Ne. Hodimo ponj.« »Hodiš ponj tudi ti?« »Tudi.« »No, kaj pa vzameš seboj?« »Kaj, kanglo...«

Dobro razpoložen se poslovim in stopim v sosedni razred. Hospitiram učiteljičinemu nastopu. Presojam njen nastop in si beležim: Vsebinsko in tehnično prav dobro pripravljena. Odgovori učencev jasni in gladki. Veliko vedo iz zgodovine srednjega veka. Bog zna, če je učiteljica ali morebitne njene prednice, uvaževala ob uvedbi učencev v zgodovinsko stvarino načela domodnosti, mi je prišlo na misel. Hočem se prepričati. Učiteljico prosim, naj

mi pokliče eno izmed boljših učenk. Učenka pride h katedru. Rečem ji: »Povej mi ti, če kaj veš iz zgodovine vaše družine.« Učenka molči in hoče se ji na jok. Pogledam učiteljico. V nemščini mi razloži: Ta družina se je k nam priselila, ker jim je oče v rojstnem kraju pogнал vse posestvo po grlu. O ti nesrečni slučaj, me je zazeblo po vsem telesu! Le kako naj hitro to popravim, da ne bo učenkina duša ranjena? Vzamem hitro listek in napišem nanj: »Deklica, povej mi tiho, koga imaš rada?« Prav tiho mi odgovori: »Mamo, ata.« »In še koga?« »Učiteljico tudi.« »Lepo to od tebe,« jo pohvalim in odslovim. — Stavl pa takih vprašanj ne bom nikoli več, če ne bom prej poznal družinskih razmer. — K sebi pokličem dečka, kojega starši imajo svojo lastno hišo. Rečem mu: »Povej mi kaj iz zgodovine vaše hiše!« »Saj ni nič posebnega,« mi nedolžno-naivno odgovori, da se nisva mogla zdržati z učiteljico smeha. Jaz nadaljujem: »Imate v vaši vasi cerkev?« »Imamo.« »Morda pa veš kaj iz zgodovine vaše cerkve?« »O, to pa je že nekaj.« »Kaj pa?« »V Ljubljani je nekoč razsajala kuga. Ljubljančanje so se zaobljubili, da bodo sezidali cerkev, če jih Bog reši kuge. To se je zgodilo in sezidali so pri nas cerkev.« Izpraševal sem dalje še o zgodovini domače šole itd. »Saj ni nič posebnega,« mi pa še danes zveni po ušesih kot lep nauk, da sodi v šolo le to, kar ima res kakšno posebno vrednost in pomen, kakor o tem že sodijo tudi 11 letni učenci pametne učiteljice.

Spomenica za verouk v šoli.

Vaše Veličanstvo!

Z zaupanjem, s katerim smo se oklenili jugoslovanske države, se obračamo na Vaše Veličanstvo v najresnejši zadevi: **verouk v šoli!**

Iz trdovratnih časnikarskih vesti in ponovnega skupnega nastopa našega in pravoslavnega episkopata moramo žal sklepati, da prevladujejo v ministrstvu prosvete tendence, ki hočejo z novimi šolskimi zakoni dosedanje delo cerkve na šolskem polju docela preprečiti ali vsaj zelo omejiti. Te tendence merijo na to, da se ukine verouk na višjih razredih srednjih šol, ali se ukinejo vse privatne ljudske šole, ki so pri nas pod vodstvom ženskih kongregacij; da se odvalé vsa finančna bremena za verouk na cerkev; da se odpravijo stalna katehetska mesta, da naj bi cerkev ne imela več zastopnikov v šolskih korporacijah itd.

Po vseh kraljevskih besedah, ki jih imamo iz ust Vašega Veličanstva, vemo, da je ta sovražnost proti najsvetejšim željam naroda Vaši plemenitosti tuja, zato s polnim zaupanjem predložimo Vašemu Veličanstvu prošnjo, da naj se v šolski zakonodaji spoštuje in ohrani sodelovanje cerkve na šolskem polju v polnem dosedanjem obsegu.

Vaše Veličanstvo naj blagovoli upoštevati razloge, ki nas nagibajo k tej prošnji.

I. Če naj bo naša država trdna in neomajljiva, mora biti spoštovanje kraljevske in državne avtoritete globoko zasidrano v srcih državljanov. Katoliška cerkev uči vernike, da je oblast kraljev in držav od Boga in spoštovanje te oblasti je sankcionirano po božji zapovedi! Ali ni vprav v sedanjih časih, ko skušajo mednarodne socialistične in boljševiške sile podreti dosedanje temelje človeške družbe in izpodkopati vsako avtoriteto, najbolj potrebno, da polagamo v srca nežne mladine te božje temelje za državno in vladarjevo avtoriteto? Ali je sedaj, ko se bije v Evropi veliki načelni boj duhov za avtoriteto in proti avtoriteti, čas, da vprav država sama izpodkopava te temelje?

II. Krščanska religija se je vprav v zgodovini Srbov, Hrvatov in Slovencev izkazala kot neizpodbiten, trden temelj lastne naše narodne bitnosti.

Oni veliki geniji, ki so nam Slovanom ustvarili lastno bitno in samobitno slovansko kulturo, kakor sv. Ciril in Metod, sv. Sava, so prišli med nas Slovane v znamenju križa; in to sveto tradicijo so branili naši pradedi v stoletnih bojih proti Turkom pod geslom: »Za krst častni i slobodu zlatnu!« Ali ni dolžnost šole, ki naj vzgaja bodoči rod, da uvaja vprav mladino v to slavno tradicijo pradedov? Ali more biti v interesu države, da šola eksperimentira z otroki in prezira te preizkušene temelje slovanske tradicije?

Ali ni v najvišjem interesu države, da šola te tisočletne tradicije skrbno, in sicer pozitivno goji?

III. Te verske tradicije so drage najširšim plastem našega ljubljenega naroda in, hvala Bogu, ni najmanjšega znamenja, da bi se široke mase našega ljudstva bile izneverile tem tradicijam.

Na te svete tradicije celokupnega naroda se mora ozirati šolska zakonodaja, ne pa na kulturno-bojne ideje posamnih, od pravega naroda odtrganih doktrinarcev. Kajti narod bo branil državo in prestol ob urah preizkušnje, ne pa beseditelji novih, votlih teorij, branil bo pa narod zato, ker bo spoznal to kot božjo zapoved.

IV. Šola nima samo namena, da izobrazuje našo deco s poukom, ampak predvsem ima tudi to dolžnost, da vzgaja našo mladino v krepostne in trdne značaje, ki znajo premagati nižje nagone in strasti. Šola mora navajati mladino na strogo izvrševanje dolžnosti do sebe, do bratov, do države; šola mora vdihavati mladini duha nesebične požrtvovalnosti. Za tako vzgojo ni trdnejših temeljev, kot so večno veljavni zakoni božji. Zakaj bi vprav te temelje s šolo podirali?

Iz vseh teh razlogov je nam umljivo, zakaj bi se hotela vprav država odtegniti tej svoji dolžnosti in odvajati bremena za versko vzgojo na cerkev, oziroma na starše? Vprav ta dvojna obremenitev staršev mora prej ali slej roditi nerazpoloženje naroda proti državnim oblastim.

V. Za naš slovenski narod pa velja še poseben razlog. Zagvozdene smo med germansko in italijansko kulturo, podpirati moramo vsaj moralno svoje brate onkraj meje. Zato moramo zbrati, kakor vojak na predstraži, vso svojo moralno moč, da držimo častno stražo na okopih Slovanstva.

Kateremu državniku bi prišlo zdaj na um tej najbolj izpostavljeni straži cepiti moči in vsiljevati notranje boje? Izmed vseh notranjih bojov deluje pa najbolj razkrojevalno kulturni boj, ker cepi narodno dušo do najglobljega dna.

Iz vseh teh razlogov si usojamo predlagati Vašemu Veličanstvu konkretne predloge:

1. Šolska vzgoja mora dajati poleg intelektualne izobrazbe tudi moralno vzgojo značaja.

2. Moralna vzgoja mora sloneti na verskih temeljih. Zato naj ostane verski pouk z verskimi vajami neokrnjen, to tudi v vseh razredih srednje šole. V šolah, v katerih pa verouka doslej še ni, naj se uvede nanovo (tehniške, obrtne, trgovske šole itd.).

3. Pouk v veri in morali bodi tako bistven del šolskega pouka kakor drugi glavni predmeti in naj ga vrše kakor do sedaj duhovniki ali veroučitelji, pooblaščen od verske oblasti.

4. Kjer je radi mnogoštevilnih šol potreba, naj država nastavi v sporazumu s cerkveno oblastjo samostojne katehete-duhovnike in naj jih plača kakor učitelje.

5. Učitelj bodi one veroizpovedi, h kateri pripada večina učencev.

6. Verske oblasti naj bodo zastopane v šolskih odborih ali korporacijah.

7. Pravice tako imenovanih privatnih državnih šol (kakor jih pri nas n. pr. vodijo redovnice sestre) naj ostanejo:

a) Že obstoječe privatne šole s pravico javnosti naj se ne ukinejo, ustanavljanje novih naj država ne ovira, če izpolnijo pogoje, ki so predpisani za državne javne šole.

b) Izpiti in izpričevala teh šol naj bodo kakor doslej enakopravna onim javnih šol tako, da ne bode posebnih izpitnih komisij, poslanih od državne oblasti.

c) Staršem naj ostane kakor doslej pravica, da smejo otroke pošiljati v javne ali privatne šole s pravico javnosti.

d) Absolventi zasebnih učiteljskih s pravico javnosti naj imajo enako pravico pri kompetencah na učiteljska mesta kakor absolventi javnih šol.

8. Ker je za dosego idealnih ciljev šolske vzgoje nujno potrebno vzajemno sodelovanje šole, cerkve in staršev, naj bodo starši zastopani v šolskih odborih ali korporacijah.

To spomenico, oprto na priložene izjave več sto županov, izročimo kot neposreden apel slovenskega naroda na svojega ljubljenejšega kralja v roke Vašega Veličanstva zaupajoč na besede proklamacije z dne 6. januarja 1929, da je »prišel čas, ko med narodom in kraljem ne more in ne sme biti več posredovalca«. Če bi Vaše Veličanstvo moglo še dvomiti o jasni volji ljudstva glede šolstva, vdano prosimo, da Vaše Veličanstvo blagovoli dati narodu priliko, da s splošnim plebiscitom da izraza svoji volji, kakor je to običajno v modernih državah v tako važnih do dna ljudske duše segajočih vprašanjih.

¹ Nad štiri petine slovenskih županstev se je oglasilo, do 1000.

Ljudskošolski tečaj za kmetska dekleta v Paderbornu.¹

Ana Lebarjeva.

Ljudske visoke šole je prvi osnoval danski župnik Grundtvig, ki je živel sredi preteklega stoletja in se mu je po teh ljudskih visokih šolah posrečilo celotno ljudsko in vaško kulturo njegove domovine dvigniti in pravilno usmeriti. O njem je rekel njegov sovrstnik: »Grundtvig spada k tistim redkim možem, ki so se spustili v sredo ljudstva in so prinesli luč in toploto tudi v borne koče, kjer se razvija življenje brez vsakršne lepote, le v delu iz dneva v dan, iz leta v leto.« In res, z izobrazbo, ki jo razširja ta prekornostna ustanova, prihaja med ljudstvo veselje do življenja in dela in pogum ter pripravnost tudi za njegove senčne strani.

Tudi v okrilju nemškega Volksvereina s sedežem v M. Gladbachu so v zadnjih desetletjih v smislu ljudske visoke šole priredili celo vrsto ljudskovisokošolskih tečajev, ker stalne ljudske visoke šole nimajo. Ustanovili so v Volksvereinu delavne zajednice za ljudske visoke šole raznih stanov (Volkshochschulungsgemeinschaft), kakor: za kmete, delavce, dijake, kmetske fante in naš tečaj je bil prvi za kmetska dekleta. Zgoraj v naslovu naštetih petero organizacij tvori delavno zajednico za ljudsko visoko šolo katoliškega ženstva.

Učni načrt za ta prvi tečaj je šele provizoričen, ker še ni bil preizkušen; po tem prvem tečaju se bo pokazalo, kaj je bilo dobrega, kar bo ostalo, in kaj slabega, kar bo lahko odpadlo.

¹ Poročilo o ljudskovisokošolskem tečaju za kmetska dekleta v Paderbornu na Vestfalskem od 2. novembra 1928 do 31. januarja 1929, ki so ga priredili za katoliška kmetska dekleta: Der katholische Frauenbund Deutschlands, Der Verein kath. deutschen Lehrerinnen, Der Volksverein für das kath. Deutschland, Gesellschaft für landwirtschaftliche Frauenbildung in Der Zentralverband der kath. Jungfrauenvereine Deutschlands.

Smoter tega tečaja je bil, zrelejšim kmetskim dekletom pokazati, kakšne naloge imajo kot žene, matere in državljanke in kako postanejo tem nalogam kos.

Pouk se deli v praktični, teoretični, in znanstveno teoretični del.

Ker je v današnjih razmerah bolj kot kdaj potreba, da kmetska žena sodeluje na izboljšanju splošnega kmetijskega gospodarstva, je — praktični pouk vpeljal tečajnice v splošno gospodinjstvo in v vse panoge dela v kmetijski hiši, kakor: kuhanje, peko, konzerviranje, klanje in pripravljanje mesa, hišno in gospodinjsko šolo, pranje, likanje, šivanje, razna ročna dela, domačo izrabo mleka, gojitev perutnine in živine ter vrtnarstvo. K temu praktičnemu delu so prišla seveda z njimi tesno zvezana teoretična poučevanja.

Gospodinjsko računstvo, kalkulacija in gospodinjsko računovodstvo, kar je za moderno gospodinjstvo neobhodno potrebno, je bilo v ospredju.

Ker je tudi za kmečko ženo materinski poklic na prvem mestu, je bil teoretičen in praktičen pouk iz zdravstva, nege bolnika in nege dojenčka zelo temeljit.

Ves ta praktičen in teoretičen pouk pa ni imel le namena, priobčiti koristnega znanja, temveč mnogo bolj vzbuditi smisel in zanimanje za materinstvo in pristno žensko udejstvovanje zlasti pri ustvaritvi in požitvi kmetijske domače kulture.

Preko tega pa je ljudskovisokošolski tečaj za kmetska dekleta hotel tem razširiti obzorje za njihove naloge v družabnem življenju, v gospodarstvu, v državnih in kulturnih streljenjih nemškega naroda. Zato so bila predavanja, razmišljanja in razgovori: o zgodovini nemškega naroda, s posebnim ozirom na kmetijski stan in zgodovina kmetijskega stanu; o kmetijskih in podeželskih značilnostih, ki se izražajo v različnih življenjskih krogih: v družini, sosesčini, vaški skupnosti, občini, plemenu in narodu; o nevarnostih, ki prete kmetskemu ljudstvu in kako bodi kmečka žena njegova varuhinja.

Ker imajo kmetske žene v Nemčiji na podlagi splošne volilne pravice tudi kot državljanke svoje pravice, je bila vrsta predavanj, razmišljanj in razgovorov tudi iz državnoznanstva. Obravnaval se je postanek države in njeno bistvo, ustava nemške države, organizacija državne uprave, zastopstvo naroda v vladi, politične stranke in njih pomen; dalje tudi delo kmetske žene v občini, v njenih javnih dobrotelnih napravah, zlasti pri negi in oskrbi mladine.

Zelo zanimiv je bil tudi kulturno-zgodovinski pregled o razvoju domačega gospodarstva, do modernega ljudskega in svetovnega gospodarstva; kmetsko ljudstvo v nemškem gospodarstvu, njegov pomen in njegove naloge. Beda kmetijskega gospodarstva po vojni in kako naj ji kmetska žena odpomore s svojim delom. Pomen naseljevanja za kmetsko ženo.

Celotni pouk in vse delo je prežeto z globokim verskim duhom. Poleg skupnih vsakdanjih molitev in sv. maše v hišni kapelici je bil vsak dan enourni pouk iz življenjeslova, ki ga je imel iz kmetskega življenja izšli in zato z njim vzrastli duhovnik.

Na ta način je iskal pouk poti in načinov, da ohrani ali zopet najde k starim ljudskim dobrinam, kakor jih pozna nemški narod iz knjige in slike, iz pesmi in starih ljudskih običajev in navad.

Za telesni razvoj je bila namenjena gimnastika, za zabavo razne družabne igre in petje.

Pouk se je vršil v Wirtschaftliche Frauenschule Inselbad v Paderbornu, Fürstenweg 13. — Še besedo o tovrstnih šolah!

Za vzgojo in izobrazbo deklet je v Nemčiji prav dobro poskrbljeno. Leta 1895, je ustanovila v Hannoveru Ida v. Kortzfleisch društvo za vzdrževanje gospodinjskih šol na deželi, nazvano »Reifensteiner Verband für Wirtschaftliche

Frauenschulen auf dem Lande«. Namen tega društva je: vzgoja in izobrazba ženske mladine za gospodinjsko in socialno delo na krščanskih in narodnih temeljih, otvoritev praktičnih delovnih krogov za izobraženi ženski svet, vzgojni vplivi na podeželsko prebivalstvo po delozmožnih in za to nalogo izobraženih ženah, poživitev splošnega zanimanja za gospodinjstvo in za izboljšanje kmetskih

K temu društvu spada 26 evangelijskih gospodinjskih šol in tri katoliške: Mallinkrodtshof in Nordborchen, Inselbad v Paderbornu in Selikum auf Schloß Reuschenberg bei Neuß.

Namen teh gospodinjskih šol je, da dado dekletom, ki ne vedo prav, kje bi svoje moči najbolje udejstvovale, priliko, da se telesno in gospodinjsko izobrazijo in si utrde voljo, odgovornost in čut za dolžnost, ter se tako usposobijo za prevzem odgovornega mesta v življenju.

Ustanoviteljica teh šol Ida v. Kortzfleisch jim je dala kaj lepo nalogo:

1. Zbujajo naj veselje in pogum za nadaljnje delo in tudi pokažejo pota za to delo.

2. Uče naj zvestobo v malem; pokažejo naj, kako naj se zvestoba na plemenit način in z veselim srcem oprime tudi neznatnega dela, ki pa je zmožno zbujati zanimanje tudi izobraženega človeka.

3. Odpro naj oči za mnogovrstnost in mnogostranost gospodinjskega poklica, pa tudi za druge delovne kroge žene, zlasti za karitativno delo na deželi.

4. Dado naj priliko za priučitev vsega domačega dela, za pravilno odmero časa in gmotnih sredstev, za ravnanje s posli, pa tudi za priučitev vseh tehničnih in gospodarskih dobrin in njih uporabe v gospodinjstvu.

5. Odstranjujejo naj vse osebne in družabne predsodke med višjimi in nižjimi, izobraženimi in preprostimi, ter naj vse združujejo v delu za domovino.

6. Pospešujejo naj decentralizacijo in delitev dela, ko meščanke vpeljavajo v razumevanje kmetkega gospodarstva, gospodinjstva in življenja.

7. Zbirajo naj v družinah premožnejših neizrabljene ženske moči, da se udeležujejo v družabnem življenju in prinašajo korist skupnosti.

Temeljna pravila gospodinjskih šol so:

1. Gospodinjske šole so pristno nacionalne.

2. So samostojne naprave v velikih, na široko organiziranih zavodih, nikaki priveski višjih dekliskih šol ali licejev in niso zvezane z njimi; ne smejo gojiti nikakega dilentantizma.

3. Gospodinjske šole naj razvijajo pri ženski mladini praktično znanje in premišljeno delovanje na podlagi resničnega in stvarnega. Teoretični pouk je le sredstvo, ne pa smoter teh šol.

4. V kolikor se gojenke teh šol ne posvete poznejšemu študiju na seminariju, gospodinjskih šol ni smatrati za strokovne šole, ampak za izobraževališče odrastlih deklet. Po razvrstitvi učnih in delovnih predmetov nudijo gospodinjske šole pobudo za strokovne poklice, ki pristojajo ženi; zato tvorijo tako rekoč temelj za mogoče poklice gojenk.

5. Pregled, ki ga gospodinjske šole v enem letu dado, razširja obzorje in seznanja s strokovnim šolstvom in z nadaljnji izobrazilnimi možnostmi, n. pr. z gospodinjskimi in obrtnimi strokovnimi napravami, z nego bolnikov, s kmetijskimi vzornimi domovi, z umetno obrtjo, z znanstvenimi izobraževalnicami, z vzgojnimi napravami in s kolonijalnimi ženskimi težnjami.

6. Gospodinjske šole zahtevajo samodelnost. Navajajo k telesnemu in duševnemu delu z vajami, ki zahtevajo spretnost, odločnost, skrbnost in vestnost pri izvršitvi. Zato lahko imenujemo to izobraževanje enoletno prostovoljno delo žene.

(Dalje.)

Književnost

Vzgoja, ki naj hodi prava pota vzporedno s poukom, je vestnim pedagogom po učilnicah in izven njih ne le sveta beseda, marveč svet ukaz. Da morajo vzgojitelji segati po priznanih in izdatnih vzgojnih pomočkih in priporočljivih knjigah, je po sebi umevno, kakor je tudi jasno, da si žele vsekdar kaj novega, pripravnejšega, kar gotoveje in urneje vodi do cilja, dasi še vedno velja rečenica »Nil novi sub sole«.

Danes gre preko dežela in držav krilatica »Ljudska liturgija«, »mladinska liturgija«. Liturgično gibanje — in razprave o tem gibanju so stalne programne točke katetskih in pedagoških prireditvev. Prav zaradi tega je bilo umestno, da smo tudi v tem listu opozorili na dve važni novi knjižici, ki sta izšli sicer v nemškem jeziku, pa sta tako sposobni zbuditi in vcepiti že med mladino ne le temeljito umevanje o vrednosti svete daritve, marveč tudi zanesti mednjo zanimanje za svete obrede, ki je z njimi združena daritev svete maše. V mislih imamo dve molitveni knjižici: »Schott-Bihlmayer« (založba Herder, Freiburg i. Br.), Molitve, razlaga z dvobarvastimi skicami v dveh različnih prireditvah (za nižjo in višjo skupino): vse je tako jasno in prikupljivo, da mladini v Nemčiji kar zavidamo ob tej ugodnosti.

Ker smo zadnjič tudi omenjali, da je v istem založništvu (Herder) izšlo tudi priročno navodilo, kako rabiti večji molitvenik »Schott-Bihlmayer«, opozarjamo tem potom, da se dobi enako navodilo tudi za prvo knjižico: Hoch Thaddäus — Katechetische Einführung in das erste Kinder-Meßbüchlein: »Das Kind bei der hl. Messe« von Schott-Bihlmayer. Freiburg im Breisgau, 1928.

Ker zadnja notica o tej književni novosti ni ostala brez upoštevanja, ker se vzgojnemu pomenu liturgičnega mladinskega gibanja pripravlja čimdalje širša pot v vzgojne kroge, se nam je zdelo vredno te stvari iznova naglasiti. Kako prav je imel znani katehet J. G. Mey, ko je zapisal: »Da toliko katoliških kristjanov neskončnega bogastva svete daritve izdatneje ne uporabljajo, je pripisovati dejstvu, da se jim v mladostni dobi in dovolj zgodaj ni pokazalo, kako je treba sv. maši prisostvovati in kako je treba mašniku pri sv. daritvi v duhu slediti...«

S tem, kar smo tu zabeležili, ni rečeno, da s pomočjo naših šolskih molitvenikov ne bi mogli uvajati v liturgijo. Prav lahko: le volje in časa je treba. A. Č.

Uvod v glasbo. Stanko Vurnik. I. Sistematični del. V Ljubljani, 1929, izdala in založila »Nova založba«. 176 strani.

Ta knjiga je spet nov dokaz našega kulturnega prizadevanja. Je prvo moderno muzikološko delo v našem znanstvenem slovtvu. Obravnava ob številnih notnih primerih najprej formalno, potem predmet-

no, dalje estetsko in končno stilno vsebino glasbe. Knjižica ima razmeroma bogato vsebino; stvarno kazalo, ki je pridejano, opozarja na skoraj 1000 umetnostnoteoretskih, glasbenih in filozofskih pojmov, ki so v delu obravnavani. Vurnik, ki je izšel iz domače šole prof. Iz. Cankarja in dr. F. Vebra, je v tem delu ustvaril sistem glasbeno-umetnostne teorije, razmeroma trdne terminološke pojme in sistematiko, s katero se da glasba z lahkoto in preciznostjo obravnavati.

Knjižica je namenjena, kakor pravi predgovor, v prvi vrsti izobraženemu poslušalcu glasbe, ki bi hotel glasbo globlje razumevati. Služila bo pa vsakemu inteligentu, ki se za umetnost zanima; saj ne zahteva, da bi bravec bil poznavatelj glasbe, nego uvaja početkoma v najelementarnejše glasbene pojme, da postopoma jame obravnavati najgloblje umetnostne kvalitete in stilne probleme na način, ki je sodobnosti povsem primeren. V doglednem času bo prvemu delu sledil še zgodovinski del, pregled stilov.

Knjiga bo nepogrešljiv učbenik za glasbene šole (konservatorij, orglarsko šolo itd.).

Knjigo lahko dobiš v platno vezano ali broširano. Je tiskana na zelo finem papirju, okusno vezana in stane: vsa v platno 30 Din, broš. 22 Din.

Doktorja Franceta Prešerna zbrano delo. Uredila Avgust Pirjevec in Joža Glonar. Ljubljana, 1929. Založila Jugoslov. knjigarna. Ta izdaja ima Prešernovo sliko in odlomek rokopisa. V zbirki so razne pesmi, ki še niso bile zbrane v prejšnjih, tudi nemške pesmi in prevodi v nemščino so zraven. Uvod obsega Prešernovo življenje in dela. Knjiga se dobiva v Jugoslov. knjigarni in stane broširana 40 Din, vezana 55 Din.

Ivana Cankarja Zbrani spisi. Deveti zvezek. Uvod in opombe napisal Izidor Cankar. Izdala in založila »Nova založba« v Ljubljani 1929. Str. XVI + 350. Cena broš. izv. 68 Din, v platno vez. 80 Din, v celo platno 86 Din, v usnje vez. 110 Din.

Novi zvezek Cankarjevih zbranih spisov prinaša sledeča dela: V mesečini, Martin Kačur, Nina, Iz Ottakringa v Oberhollabrunn. Urednik nam v svojem uvodu odkriva vzroke, zaradi katerih so ta večja Cankarjeva dela v dobi 1904—1905 dobila »rdeči žig njegovega osebnega upanja in trpljenja«, ko se je namreč v njem rodila namera, da se poroči in si uredi domače življenje, pa se je ta namera nazadnje izprevrгла v prepričanje, da je ves napor zaman. V tem času se je poglobil njegov življenjski nazor in se je za daljšo dobo uredil v njem tudi odnos do lastnega naroda. Tako se nam v teh delih odkrivajo nove, globoke črte Cankarjeve pisateljske podobe. Izmed navedenih del bo za čitajoče občinstvo posebno za-

nimiv potopis iz Ottakringa v Oberhollabrunn, ker je v zbranih spisih prvič natisnjen. Po postanku je to delo sicer mlajše, urednik pa ga je postavil semkaj, ker je snovno in vsebinsko zvezan z dogodki v pisateljevem notranjem življenju. Če končno omenimo še to, da je v štirih letih, odkar se je »Nova založba« odločila za to popolno izdajo Cankarja, izšel že deseti zvezek in da delo zahteva za založnico velikih žrtev, lahko apeliramo na vsakoogar, ki mu je napredek naše književnosti pri srcu, da začeto delo podpira in tako pomaga, da se čimprej završi. Ob tej priliki je »Nova založba« oskrbela tudi novo elegantno vezavo vseh zvezkov v celo platno; ta izdaja bo najbolj pripravna kot darilo za različne prilike.

Dr. Fr. Bradač: ČEŠKO-SLOVENSKI SLOVAR.

V založbi Jugoslovanske knjižarne v Ljubljani je nedavno izšel Učbenik češkega jezika, ki mu je sledil sedaj Bradačev Češko-slovenski slovar. Na polju praktičnega izvajanja slovanske vzajemnosti je s tem zopet storjen važen korak in ako bo Jugoslovanska knjižarna nadaljevala v započetem delu v tej smeri, si bo brezdvomno pridobila velikih zaslug ne samo za slovenstvo, ampak za slovanstvo sploh. Pri svojem prizadevanju pravilno pojmuje duh časa, ki sicer docela odgovarja našemu narodnemu poreklu in našim narodnim potrebam. Med starejšo, še bolj pa med mlajšo generacijo se pojavlja težnja po znanju slovanskih jezikov in zdi se, da se Kollarjev ideal medsebojnega — ako ne aktivnega, vsaj pasivnega jezikovnega poznavanja približuje vsaj delnemu uresničenju. Danes zavzema pri nas izmed slovanskih jezikov češčina prvo mesto. Bradačev slovar bo brez dvoma prav dobro služil tistim, ki se bodo s čitanjem hoteli natančneje seznaniti z bogato češko kulturo, pa tudi tistim, ki bodo potovali po bratski republiki. Mora se reči o njem, da je dobro in vestno sestavljen. Čeprav je moral avtor z ozirom na prostor izpustiti tiste češke besede, ki so si s slovenskimi po obliki in pomenu docela enake, obsega vendar slovar preko 16.000 različnih besed, pri čemer niso všteti številni istodebelski izrazi. Tako že po svoji obsežnosti nadkriljuje Zavadilov češko-slovenski slovník, ki je vrhu tega tudi okoren v slovenskem izrazovanju in zastarel. Da bi se prepričal o slovarjevi natančnosti, sem ga preizkusil na sledečih modernih in po izrazih bogatih knjigah: na Masarykovi Světovi revoluciji, Bidlovih Dějinah Slovanstva, Bláhovi Sociologiji sedláka a dělníka, na Jana Vrbe Osudih, Jiraskovem Pokladu, na Jana Havlase Podivnih milencih in na A. Sove Povidkah a manših črkah. V vsakem slučaju sem dobil odgovor, le prav redko manjka kaka beseda v svoji točni obliki, nahaja pa se v slovarju ko-

rensko sorodna (n. pr. dohoda — dohodnuti, valně — valný, příznačný — příznak, jepicovitý — jepice, sočisok). Kakor rečeno, so ti slučaji zelo redki in delu čisto nič ne škodujejo; kvečjemu bi se dalo navesti, da manjkajo v slovarju češka osebna imena, izmed katerih se mnoga od slovenskih toliko ločijo, da jih ni mogoče kar tako razumeti. Oprema slovarja, ki ima žepni format ter šteje 315 strani, je prav dobra, notranja uredba zelo pregledna in praktična. Delo zasluži najboljšo pripočilo. J. O.

Šuklje Franjo: IZ MOJIH SPOMINOV...

Drugi del. V Ljubljani, 1929. Izdala in založila Jugoslovanska knjižarna. Str. 204, cena broš. knjigi 70 Din. — Slovenska memoarska literatura je še jako revna. Spomini obeh Vošnjakov in Hribarja, pa smo skoro pri koncu, če seveda izvzamemo nekaj manjših autobiografij. Glede na to je jasno, da mora pozdraviti katerekoli nove spomine vsakdo, ki zna ceniti njih veliki pomen za podrobnejše proučevanje naše zgodovine. Posebno dragoceni so pa seveda še spomini tako odličnih javnih delavcev, kakršen je bil Šuklje, saj je stal nad 30 let v ospredju vsega slovenskega političnega življenja. S pokojnim K. Klunom sta dolgo let vodila našo delegacijo v dunajskem parlamentu, v kranjskem deželnem zboru je bil pa eden najinicijativnejših poslancev in je imel zlasti mnogo zmisla za resna ter velikopotezna gospodarska vprašanja. Mož širokega obzora, velikega znanja, vročega temperamenta in sijajnega govorniškega daru se je takoj uveljavil povsod, vendar se vsaj za trajno ni dal nikdar vprejeti v ozke ojnice političnih strank, temveč je mnogo in uspešno delal tudi na svojo pest. Imel je obilo najodličnejših zvez, saj so povsod cenili njegove velike kvalitete in imel je mnogo prilike gledati in sodelovati tudi pri zakulisnih predenjih, ki so zlasti v politiki neprimerno važnejša, nego še tako poštena in prepričevalna prizadevanja na parlamentarnih govorniških tribunah. Če končno pomislimo, da je Šuklje tudi eden najboljših slovenskih zgodovinarjev in temperamenten stilist, imamo pred seboj vse pogoje za avtorja zanimivih in dobrih spominov. In to so Šukljjetovi spomini, vsaj v dosedanji slovenski memoarski literaturi nedvomno najboljši.

Opisuje nam ta drugi del dobo od Taaffejevega padca do Badenijevih jezikovnih naredb, to je od l. 1893.—1897. Mlajša generacija ve o tej dobi sicer jako malo, vendar je bila ena najzanimivejših in najvažnejših tako v splošni avstrijski novejši politični zgodovini, kakor tudi v zgodovini našega slovenskega političnega in kulturnega življenja. Iz avstrijskega parlamenta so tedaj vedno hitreje izginjali fevdalci in konservativci, uveljavljali so se krščanski socialci in nemški nacionalci, a med avstrijskimi narodi so začeli stopati nacio-

nalni boji v ospredje vsega javnega življenja, pri nas na Slovenskem se je pa tedaj konč-noveljavno oblikovala politična in kulturna diferenciacija in snovali ter uresničevali so se veliki gospodarski načrti (dolenjska železnica, zadrugištvo). Slovenska narodno-napredna stranka je sicer skušala ustaviti tok časa s svojo usodno zvezo z nemškimi veleposestniki, toda povzročila je s tem le še radikalnejše vsesplošno vrenje. Šuklje nam opisuje ta leta v šestih poglav-jih, izmed katerih prinaša vsako obilico novega, za političnega in kulturnega zgo-dovinarja dragocenega gradiva. Zlasti poglavja, ki nam rišejo tedanje razmere v du-najskem parlamentu in pa tok tedanje av-strijske notranje politike, so pisana tako nazorno, plastično, s tako izčrpnim pozna-njem snovi in s takimi sijajnimi karakteri-zacijami, da bodo ostala gotovo trajni vir za vsakega zgodovinarja. Izmed poglavij, ki se nanašajo na dogodke v domovini, sta

pa najvažnejši in najzanimivejši oni dve o graditvi dolenjske železnice in o »zvezi med narodno napredno stranko in Nemci«, ker objavlja ta skoro samo doslej neznano, a velevažno gradivo. Če bi nam popisal Šuklje podrobneje še oblikovanje in uve-ljavljanje tedanjih naših političnih strank v teh letih, pa bi imeli pred seboj celotno slovensko politično zgodovino sredine 90ih let. Upamo pa, da najdemo tako poglavje v tretjem delu njegovih spominov, s katerim naj avtor ne čaka tako dolgo, kot je čakal s tem drugim delom.

Samo ob sebi je umevno, da priporočamo Šukljetove spomine vsakomur, zlasti pa vsem, ki se zanimajo za našo domačo zgo-dovino in politiko. Našli bodo v njih mno-go, mnogo dragocenega gradiva in mnogo življenjske modrosti izkušenega starčka. Morda so ti spomini ravno v današnjih dnevih še prav posebno primerno čtivo.

E.

Zapiski

Dr. Franjo Čibej. Nepričakovano je dne 15. maja prišla med učiteljstvo in drugo občinstvo žalostna novica, da je umrl profesor drž. moškega učiteljsča dr. Fr. Čibej. S svojim mnogim ustvar-janjem pedagoških in drugih spisov je bil priljubljen sotrudnik »Času«, »Domu in svetu«, »Pedagoškemu zborniku«, »Popotniku«, »Slovincu«, »Zvonu« in »Križu«. — Imel sem priliko ž njim občevati, ko je bil s pričetkom naše univerze ustanovljen akademski socialno-pedagoški krožek. Pri tem krožku, kjer je bil Čibej predsednik in vedno navzoč tudi univ. prof. dr. Ozvald, se je mnogo razpravljalo o raznih kultur-nih smernicah, pedagoških in dušeslov-nih teorijah. Tu sem opazil, da je mladi Čibej izredno nadkriljeval debate. V poznejših letih sem iz njegovih razgo-vorov in spisov vedno bolj spoznaval, da je to naš učenjak bodočnosti. Že v »Pedagoškem zborniku« 1923 je podal globoko razpravo »O virih duhovnega in kulturnega življenja«, kjer našteva vse polno najsplošnejših problemov in smernic o pomenu kulture sploh, o po-menu duhovnega življenja in razmerje med vsem tem. Na vseh poljih išče orientacije in utemeljitve, pred očmi ima duhovno vedo o kulturni pedago-giki. V lanskem »Pedagoškem zbor-niku« najdemo spis »Metode in viri

mladinske psihologije«. V tej razpravi predočuje troje glavnih vrst zadevnih metod: prvič metode opazovanja in na-biranja materiala, drugič metode razla-ganja in tolmačenja prve grupe metod in tretjič metode znanstvenega poda-janja teh dobljenih psiholoških dejstev. Taka razglabljanja je načeljal dr. Čibej v mnogoterih spisih. Ko sem zvedel za nesrečen slučaj pokojnikove smrti, se mi je zdelo, kakor bi se podrl velik kos naše pedagoške zgradbe. Najljubez-nivejši značaj je bil, hvaležni smo mu za to, kar nam je zapustil, a tragično je, da je šel od nas v mladem cvetju, v sta-rosti 28 let in v sredi najlepšega dela. Ob njegovem odprtem grobu so to vsi ču-tili in so jokali.

F. Lužar.

Katoliško društvo učiteljic (za Nem-čijo) je imelo svoje letno (44.) glavno zborovanje v Bambergu. Na prvem me-stu v sporedu ni bila samo služba božja, ampak tudi skupno sv. obhajilo. — Čast in spoštovanje jim gre! — S tem je dobilo zborovanje evharistično obeležje. Uvodni govor je imel bamberški škof dr. Senger. Poudarjal je: Moderni ustroj pedagoške ne ustreza; vzgoja mladine naj se vrši v duhu Kristusovem. Tudi učenca iz Emavsa sta spoznala Jezusa šele v lomljenju kruha. Tu so krepke korenine, kjer prejema moč katoliški učitelj(ica). Samo umsko delo šolo uni-

čuje. V družbi z Jezusom — o kako lepo se da govoriti otroškemu srcu ter najti pot do njega. Kaj pomaža, če učitelj otroka v znanju še tako prekaša, ako pa ne najde pota do otroške duše. Sveto obhajilo ohranja tudi veselje do poklica v številnih naporih, težavah in razočaranjih učiteljskega poklica. Starši, molite s svojimi otroki tudi za učiteljstvo. Svobodomiselstvo in framasonstvo dela na vse kriplje, da bi mladino Bogu odtujilo.

A. Č.

Ob grobu † Erne Razlag.

V petek, dne 8. febr. popoldne ob treh smo izročili v naročje matere zemlje telesne ostanke gđč. Erne Razlag, upokojene učiteljice v Ptujju. Ž njo je izginila iz naše sredine učiteljica, kakršnih je malo, osebnost, ki je močno vplivala s svojo kremenito značajnostjo, vsestransko izobrazbo, z živahnim in veselim temperamentom, jedrnatostjo, globoko pobožnostjo in neutrudljivo delavnostjo ter navdušenostjo za vse dobro in lepo.

Njena zibelka je tekla v Italiji, kjer je njen oče, doma z Murskega polja, služboval kot vojaški oficijal. Tam je v mestu Veroni zagledala luč sveta. Pozneje je oče služboval na Solnograškem, v Kamniku, nazadnje se je nastanil v Brežicah. Ljudske šole ni obiskovala, ker so ji preskrbeli domačega učitelja. Že takrat se je učila zlasti jezike (francoski, laški, nemški), do katerih je kazala posebno veselje. Učiteljske je dovršila v Gradcu, kjer je napravila tudi izpit za meščansko šolo.

Kot učiteljica je najprej službovala v Brežicah 9 let, potem v Ljutomeru na dekliški šoli, kjer je z najlepšim uspehom delovala 19 let. Po upokojitvi je ostala še eno leto v Ljutomeru, potem pa se je preselila v Ptuj, kjer je bivala 18 let.

Od Boga je prejela velike zmožnosti, ki jih je porabila dobro, kakor malokdo. Vse svoje moči je posvetila delu za mladino v šoli in izven šole. Rajna Erna ni učila suboparno, mehanično, ampak je položila v pouk vso svojo bogato osebnost, svoje plemenito srce. Bila je prava vzgojiteljica in duševna mati — ne samo učiteljica — svojim učencem. Pridobiti si je znala mlada srca, vsemala jih je za pravo pobožnost, za čednostno krščansko življenje, za samoizobrazbo, vzbujala je veselje do dela, vsemala k ljubezni do naroda in materinskega jezika. Njenemu sodelovanju, kakor tudi njenega tovariša prerano umrlega učit.-pesnika Treuensfelda ter še živega upok. učitelja Zacherla se imamo zahvaliti, da je mladina in ljudstvo v ljutomerski okolici tako narodno zavedno. Ne samo v šoli, ampak tudi izven šole je rada in odlično delala za povzdigo

narodne zavesti in ljudske izobrazbe pri pevskem zboru, bralnem društvu, čigar častna članica je bila, kot dobra pevka in izvrstna igralka. Za to izobraževalno delo je znala pridobivati in usposobiti mladino, vzbujati v njej mlade sile, jo odvracati od lahkomišelnosti in zapravljanja mladih let, vodila k samostojnemu udejstvovanju. Sama je spisala veliko govorov, prizorov in iger zlasti za Dekliško zvezo, rokopisi so potovali od enega kraja v drugega.

Pred 19 leti je dala sicer slovo šoli in stopila v pokoj, toda tudi v pokoju ni imela pokoja, to je bila rajni Erni nepoznana stvar. V pokoju se je njeno delo še prav za prav potrojilo. Tudi v Ptujju je živahno delovala pri Dekliški zvezi, Marijini družbi, Društvu katoliških gospa itd. Ker je prejemala zelo majhno pokojnino, ki ni zadostovala za četudi zelo skromno življenje, je morala dajati instrukcije, si s poukom dobiti sredstva za preživljanje, zato tudi ni ostalo niti za pogreb sredstev. V njenem stanovanju je bilo nekako ptujsko vseučilišče: najmenitnejše ptujске družine so ji pošiljale svojo deco v pouk, ker so vedele, da svojim ljubljencem ne morejo poiskati boljše učiteljice: nekatere je pripravljala za ljudsko šolo, druge za gimnazijo, tretje za učiteljske, druge zopet za meščansko šolo, gimnazijci so ji nosili v pregled matematične in latinske naloge, imela je za učenice in učenke gospode in gospe, tudi doktorji so bili med njimi — in razne narodnosti: Slovenci, Nemci, Italijani: Slovence je učila nemški, nekatere francoski in laški, Lahe in Nemce slovenski in francoski jezik. Poučevala je dan za dnevom 10 do 12 ur na dan, torej čez 60 ur na teden, in to do zadnje svoje bolezn, ko je bila že v 71. letu svoje starosti.

Krona njenega življenja in korenina njenega delovanja pa je bila njena ljubezen do Boga, njena kremenita, zdrava, modra pobožnost. Iz te je izviral njena vedna pripravljenost, delati povsod za čast božjo in blagor bližnjega, zlasti mladine. Dasi sama vesele narave in polna živahnosti, dobra in postrežljiva do vsakega, je bila do sebe stroga ter se je natančno držala določenega dnevnega reda. Vsak dan je vstajala že ob dveh jutraj ter do 5. ure molila in premišljevala, od 5. do 7. ure vsak dan je bila v cerkvi, častila presv. Rešnje Telo in pristopila k mizi Gospodovi. Tudi na potovanju se je kolikor moogoče držala tega reda. Pokoja, brezdolja ni poznala, vse svoje moči je darovala v čast božjo in boljše bodočnost slovenskega naroda kot pravi apostol. Miru in pokoju tukaj nisi imela, uživaj nad zvezdami večni mir in pokoj! Neutrudno si delala za Boga in rešitev duš do sive starosti, uživaj pri Pláčniku najboljšem plačilo brezkončno! Vzgleđna učenka Srca Gospodovega si bila, prosil tamkaj za slovensko mladino in ljudstvo, ki si ga tako ljubila, da ostane na potu resnice in čednosti.

Pripomnimo, da naše letno poročilo in računске zaključke predlagamo vsako leto tudi škofijskemu ordinariatu v Ljubljani. Ordinariat podpira društveno delovanje in vsako leto v Škofijskem listu priporoča zbiranje darov in milodarov za naše sirote.

Podpore, milodare, denarne zbirke, obleko, obutev, živila, vsak najmanjši dar bo hvaležno sprejelo »Škofijsko društvo za varstvo sirot v Ljubljani«, (Poljanska cesta 28, Marijanišče) ali pa »Vodstvo zavetišča sv. Jožefa v Št. Vidu nad Ljubljano«.

Društveno vodstvo: Ign. Nadrah, predsednik; Fran Lavtizar, podpredsednik; dr. Iv. Stanovnik, tajnik; dr. Fran Perne, blagajnik; Janko Bajec, Josip Borštnar, Vojteh Hybašek, Ciril Korošec, dr. Gregor Pečjak, Alojzij Stroj, Janez Sušnik, dr. Franc Ušeničnik, člani.

Nadzorstvo: Janko Barle, predsednik; Anton Čadež, dr. Franc Dolšak, člana.

★

Molitev za božje varstvo naroda.

»Prosíte in boste prejeli.«
Lk 11, 9.

»Pobožna in stanovitna molitev je posoda, s katero moremo iz brezdanjega studenca božjega usmiljenja zajeti, kolikor hočemo.«

K. Haggeneý S. J.

»Četudi so posamezniki šibki in slabotni, jih vendar združenje napravi močne, in nemogoče je, da bi molitev mnogih ostala neuslišana.«

Sv. Ambroz.

Iz globočine kličem k tebi, o Gospod — o Gospod, usliši moj glas. Naj poslušajo tvoja ušesa glas mile moje prošnje. Če se boš oziral na naše grehe, o Gospod — o Gospod, kdo bo obstal? Toda pri tebi je usmiljenje in zavoljo tvoje postave zaupam v tebe, o Gospod! (Ps. 129.)

Slavljen si, Gospod, Bog naših očetov, in hvalevredno in sloveče je tvoje ime na veke. Zakaj pravičen si v vsem, kar si nam storil, in vesoljna tvoja dela so resnična, in tvoje poti prave in vse tvoje sodbe resnične. Grešili smo, hudobije smo delali, brezbožno smo se obnašali; odstopili in odvrnili smo se od tvojih zapovedi in pravic. Tvojih zapovedi nismo poslušali in se nismo ravnali po njih in nismo delali, kakor si nam bil ukazal, da bi nam bilo dobro. Toda pri tebi, Gospod, naš Bog, je usmiljenje in odpuščenje. Zavoljo samega sebe nagni svoje uho in poslušaj; kajti ne v zaupanju na svojo pravičnost pokladamo pred tvoje obličje svoje prošnje, marveč zanašajoč se na tvoje obilno usmiljenje. (Dan. 3. 9.)

Usmili se nas, o Gospod, usmili se nas, kajti v tebe zaupamo; v senci tvojih peruti iščemo zavetja. (Pl. 56.) O Bog, zavržel si nas in potrl, srdiš se na nas, pa zopet se boš usmilil. Podeli nam pomoč, o Gospod,

v stiski, kajti ničeva je človeška pomoč. (Ps. 59.) O Bog, pridi nam na pomoč, o Gospod, hiti nam pomagat. (Ps. 69.) V tebe zaupamo, o Gospod, ne daj nas osramotiti vekomaj. (Ps. 70.) Oni, ki zaupajo v Gospoda, so kakor gora Sion; ne bo omahnil vekomaj, kdor prebiva v Jeruzalemu (kdor živi pod božjim varstvom). (Ps. 124.)

Naša pomoč je v imenu Gospodovem, ki ki je ustvaril nebo in zemljo. (Ps. 123.)

Molitev za sovražnike: O Bog, ljubitelj in varuh miru in ljubezni, daj vsem našim sovražnikom mir in pravo ljubezen in podeli jim odpuščenje vseh grehov, nas pa mogočno reši njihovih zalezovanj. Po Jezusu Kristusu Gospodu našem. Amen. (Miss. Rom.)

Spomni se, o premila Devica Marija, da še nikdar ni bilo slišati, da bi bila ti koga zapustila, ki je pod tvoje varstvo pribežal, tebe pomoči prosil in se tvoji priprošnji priporočal. S tem zaupanjem navdan hitim k tebi, o devic Devica in Mati; k tebi pridem in pred teboj vzdihujoč grešnik stojim (klečim). Nikar ne zavrzi o Mati Besede, mojih besed, temveč milostno me poslušaj in usliši. Amen. — Češčena Marija...

Opomba. »Prosíte in boste prejeli. To so tvoje obljube, o Gospod. In kdo naj bi se bal, da bo osramočen, kjer Resnica sama obljubeje?« Tako govori sv. Avguštin. — Zaupno torej molite te kratke molitvice vsak dan, ali pa na isti namen del sv. roznega venca, ali pa vsaj par očenašev in češčenamarij.

Nil obstat.

Guštanj, die 4. Junii 1924.

Dr. Fr. Cukala m. p., Censor ex officio.

No. 1567.

Imprimatur.

Maribor, die 20. Junii 1924.

† Andreas m. p., Episcopus Lavantinus.

»O Gospod, reši nas, mi se potapljamol«
(Mt. 8, 25.)

In God we trust — Na Boga zaupamo!

Prostovoljna koroška Molitvena zveza

za božje varstvo našega tužnega Korotana.

Če smo dolžni in upravičeni svoj narod ljubiti, smo dolžni in upravičeni za svoj narod tudi moliti!

»Nemogoče je, da bi molitev mnogih da hočem vsak dan moliti za božje varstvo ostala neuslišana.« (Sv. Ambrož.)

Podpisani se zavežem (ne pod grehom), da hočem vsak dan moliti za božje varstvo našega tužnega Korotana, in sicer — če le mogoče — vsaj pet očenašev in češčena-marij (ali kake druge molitve podobne dol-gosti).

Opomba. Da bo tvoja molitev več za-legla, združi z molitvijo za naš tužni Ko-rotan tudi svoje vsakdanje žrtve, premago-vanja, zoprnosti, žalitve, svoje vaje v po-trpljenju. Prav tako daruj včasih na ta na-men tudi kak milodar, razna dela ljubezni in usmiljenja do bližnjega.

Dan zaveze:

Ime (podpis):

Ljubi koroški rojaki!

Vsak človek ima naravno, t. j. od Boga dano pravico do življenja.

Tudi vsak narod ima naravno, od Boga dano pravico do življenja.

Tudi naš koroško-slovenski narod ima od Boga dano pravico do življenja.

Toda naš narod na Koroškem umira.

Že pred sto leti je zapisal Urban Jarnik, da se premakne narodna meja na Koroškem vsakih sto let za eno uro hoda proti jugu. Toda Jarnik še ni poznal apidne germani-zacije, ki se vrši v zadnjih desetletjih po šoli in zaradi preseljevanja našega ljudstva v mesta. In Jarnik tudi še ni poznal germa-nizacije, ki se vrši zadnja leta žal tudi po cerkvi. Sama suha dejstva, sama bridka resnica.

Vidimo jasno: Naš koroško-slovenski narod umiral. Groza in strah prevzame naše srce, kadarkoli se živo domislimo, kako gine naš narod na Koroškem. Kako dolgo še, in ne bo nas več? Taka groza pač prevzame srce človeka, ki bi tako rad še živel, pa nenadoma in pri polni zavesti zazre pred seboj smrt.

Ni dvoma: Mi se potapljamol!

Toda mi smo kristjani in vemo, da božja Previdnost vodi usodo narodov. Tudi usodo našega koroško-slovenskega naroda. Nič se ne zgodi brez volje božje. Ali nas je tudi volja Najvišjega obsodila na smrt? Potem seveda bi bili izgubljeni.

Toda mi smo prepričani, da tudi nam veljajo besede Najvišjega: »Kliči me na dan stiske, rešil te bom, in ti me boš slavil.« (Ps. 449, 15.) In po preroku Jeremiji

govori Gospod tudi nam: »Klicali me boste in molili k meni in jaz vas bom uslišal. Iskali me boste in me boste našli, če me boste iskali z vsem srcem.« (Jer. 29, 13, 14.)

In še nam govori Gospod tolažilne be-sede: »Rešitev ljudstva sem jaz. V kateri-koli stiski bodo klicali k meni, jih bom uslišal in bom njihov Gospod na vekomaj.« (Intr. Dom. XIX. p. Pent.)

In Kristus Kralj vesoljstva nam zago-tavlja s svojo večno veljavno besedo: »Res-nično vam povem, karkoli v molitvi prosite, verujte, da boste prejeli, in zgodilo se, vam bo.« (Mark. 11, 24.)

Dokler nas torej Bog ne zapusti, nam ni treba obupati. In Bog nas ne bo zapustil, dokler ga mi ne zapustimo. Ostanimo Mu zvesti in tudi nam veljajo besede božje: »Ali more žena pozabiti svojega otroka? In če bi ga pozabila, jaz te vendar ne bom pozabil.« (Iz. 49, 15.)

Zato, dragi koroški rojaki, otrešimo se vse malodušnosti in obupnosti in ne po-zabimo, da imamo neskončnega, vsemo-gočnega Pomočnika v nebesih! V zaupni molitvi vzdignimo srca in roke proti ne-besom in kličimo: »Na Tebe zaupamo o Gospod, ne bomo (v svojem zaupanju) osramočeni vekomaj!« Potem se zaupno prepustimo božji Previdnosti in bodimo mirni in brez strahu, in trdnem zaupanju, da Bog čuva Korotan!

»Molimo zvesto in stanovitno in s po-nižno vdanostjo v voljo božjo — in ob svojem času ni na svoj način nam bo Gos-pod pomagati! Stojimo trdno v zaupanju na božjo pomoč, pomoč bo prišla na ta ali na drug način, a prišla bo!« (R. Wickl.)

Imejmo skalnotržno zaupanje na Marijo — Pomočnico kristjanov! Koliko katoliča-nov je že potrdilo, da jim je slednjič, ko se je zdelo, da nič več ne pomaga, po Mariji vendarle prišla hitra pomoč! (R. Wickl, Marienherrlichkeiten.)

In ne pozabimo se vsak dan priporočiti tudi mogočnemu in dobremu sv. Jožefu, ki je mogočen pomočnik v vsaki stiski in sili.

Zaupno se priporočamo tudi služabniku božjemu A. M. Slomšku, ki je 13 let bival kot škof na Koroškem in je na Koroškem preživel skoro polovico svojega življenja (28 let), Slomšku, ki je tako vroče ljubil svoj bedni narod in ki mu je bil tako zelo pri srcu tudi naš narod koroško-slovenski.

In slednjič kličimo na pomoč še verne duše, ki so vsedkar pripravljene prositi za nas in nam morejo izdatno pomagati. —

Jezus, sin Davidov, usmili se nas! (Po Lk. 18, 39.)